

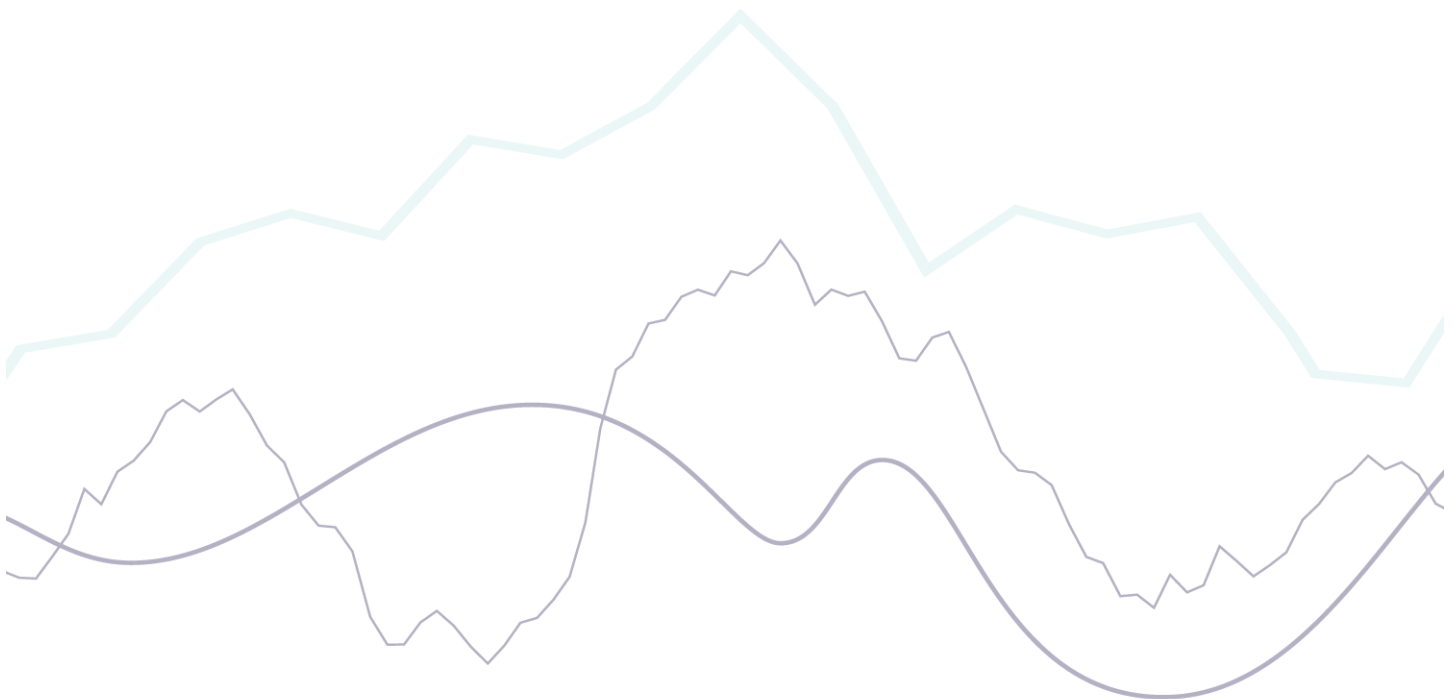

ÁLLAMI SZÁMVEVŐSZÉK

ELEMZÉS

A digitális oktatás tapasztalatainak értékelése

2021.

ÁLLAMI SZÁMVEVŐSZÉK

ELEMZÉS

A digitális oktatás tapasztalatainak értékelése

2021.

 Engedélyező:

Domokos László
elnök

Az Elemzés
az interneten
a www.asz.hu
oldalon
olvasható.

Szerkesztő:

CZIFRA BÉLA projektvezető

Az elemzés elkészítését felügyelte:

DR. NÉMETH ERZSÉBET felügyeleti vezető

Készítették:

CZIFRA BÉLA projektvezető

NAGY ZSOLT számvevő

TEGZESNÉ CZIGLER ERIKA GYÖRGYI számvevő

Kiadja az Állami Számvevőszék

EL-3206-007/2021.

TARTALOMJEGYZÉK

▶	VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ	5
▶	BEVEZETÉS	7
▶	AZ ELEMZÉS CÉLJA, TERÜLETE, MÓDSZERE	8
▶	A DIGITÁLIS OKTATÁS HELYZETE ÉS LEHETŐSÉGEI MAGYARORSZÁGON A COVID-VILÁGJÁRVÁNYT MEGELŐZŐEN	9
	Helyzetkép- a digitális oktatási paradigma - digitális stratégiák	9
	— Digitális oktatás a XXI. században	9
	A digitális oktatás mérföldkövei Magyarországon	9
	— Nemzeti Infokommunikációs Stratégia 2014-2020, Digitális Jólét Programok	10
	— Magyarország Digitális Oktatási Stratégiája	10
	A Digitális oktatás feltételrendszerének alakulása - a digitális oktatás kihívásai	12
	— Internet ellátottság	12
	— Eszközállomány - számítógépek rendelkezésre állása	13
	— Adatbiztonság	14
	— Digitálisan rendelkezésre álló tananyagok	15
	— Adminisztráció	15
	— Pedagógusok digitális kompetenciái	15
▶	A VILÁGJÁRVÁNY HATÁSA AZ OKTATÁS MÓDJÁRA	17
	A tantermen kívüli digitális oktatás jogszabályi elrendelése a járvány három szakaszában	17
	A járvány hatása egyes kiemelt csoportok esetében - intézkedések	18
	— A speciális fejlesztést igénylő tanulók helyzete	18
	— Az érettségizők helyzete	18
	— A digitális oktatási helyzet további kihívásai	19
	— A hátrányos helyzetű gyermekek helyzete	19
	— A diákok teljesítményének értékelésével kapcsolatos nehézségek	20
	— A diákok figyelmének lekötése - aktív részvétel biztosítása	20
	— A digitális oktatás hatékonyságának mérése és nehézségei	20
	— A digitális oktatás hatékonyságának és eredményességének mérési tapasztalatai	21
	— A digitális oktatáshoz való hozzáférés	22
	— IKT eszközök rendelkezésre állása és használata	23
	— A szereplők digitális kompetenciája	24
▶	A DIGITÁLIS OKTATÁS SZÜLŐI SZEMMEL 2021	29
	Az ÁSZ szülői vélemény kérdőívére érkezett válaszok értékelése - összevetés a megelőző tapasztalatokkal	29
	Kutatási eredmények	30

Azonosított erősségek, gyengeségek, fejlesztendő területek	34
▶ ÖSSZEGZÉS, KÖVETKEZTETÉSEK.....	36
▶ FELVETÉSEK, AJÁNLÁSOK	38
▶ FELHASZNÁLT IRODALOM	39
▶ FOGALOMTÁR	41
▶ JOGSZABÁLYOK JEGYZÉKE.....	42
▶ FÜGGELÉKEK.....	44
1. sz. függelék: A járványügyi intézkedések.....	44
2. sz. függelék: Az érettségizőkre vonatkozó speciális szabályok	46
▶ RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE.....	47

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

Magyarország Alaptörvénye rögzíti, hogy minden állampolgárnak joga van a művelődéshez a közművelődés biztosítása által. Magyarország ezt a jogot a közművelődés kiterjesztésével és általánossá tételével, a kötelező alapfokú, a mindenki számára hozzáférhető középfokú, valamint a képességei alapján mindenki számára hozzáférhető felsőfokú oktatással biztosítja.

A COVID-világjárvány kezelése a személyes kontaktusok minimalizálását követelte meg, ezért az oktatási rendszer áttért a digitális oktatási munkarendre, amely alapjaiban változtatta meg a szereplők közötti érintkezési, kapcsolattartási és kommunikációs formákat.

Az elemzés célja, annak vizsgálata, hogy a digitális munkarendben folytatott oktatás milyen hatékonysággal zajlott, miként érvényesült a gyermekek művelődéshez - oktatáshoz való joga.

A távoktatás bevezetésének fontos eredménye, hogy segítségével csökkenthető volt a tanulók és pedagógusok járványügyi kitettsége, csökkent a megfertőződés és a fertőzés továbbadásának veszélye, miközben az oktatás digitális formában tovább folytatódhatott. A digitális oktatásra való áttérés azonban komoly kihívást és feladatot jelentett az oktatási rendszer minden szereplőjének.

A távolléti oktatás keretében megvalósított tanítás sikere szempontjából meghatározó, hogy az oktatási rendszer, a pedagógusok, tanárok, szülők és a szakmai irányító szervek milyen digitális érettségi szinten vannak. Az elemzés értékelte, hogy a kapcsolódó stratégiák, kiemelten a Digitális Oktatási Stratégia, milyen célokat, célértékeket határozott meg, azokat mennyire eredményesen valósította meg, és ez mennyiben készítette fel az oktatási rendszert a digitális átállásra.

A Digitális Oktatási Stratégia nem készült fel a járványhelyzetre. Nem is készülhetett fel, hiszen a távolléti digitális oktatás lebonyolításának követelményei számos tekintetben túlmutatnak a normál élethelyzetben a digitális oktatással szemben megfogalmazható követelményeken. Ahhoz ugyanis, hogy a digitális oktatás minden tanuló számára elérhető és az oktatás szakmai szempontból egyformán magas minőségű legyen, megfelelő digitális kompetenciával, eszköz és internet ellátottsággal kell rendelkeznie az oktatóknak, tanulóknak és a szülőknek egyaránt.

A Digitális Oktatási Stratégia keretében megfogalmazott célok összefogták az infrastruktúra és módszertani fejlesztéseket, melynek eredményeként a digitális oktatás feltételrendszere javult. A stratégiában megfogalmazott célok egy részéhez ugyanakkor nem rendeltek célértékeket és eszközöket, illetve a megvalósulást nem követték nyomon, így ezek a célok nem valósultak meg teljes mértékben. Míg a digitális oktatás feltételrendszerét a szélessávú internetelés elterjedtségének magas szintje javította, a tanárok digitális kompetenciájának jelentős megerősítése nem valósult meg.

A digitális oktatás eredményességének értékelésére számos felmérés született, ami a közszolgáltatás teljesítménymérése szempontjából fontos előrelépés. A mérések azt mutatják, hogy a digitális oktatás eredményessége érdekében mind a tanárok, mind a szülők rendelkezésre bocsátották saját digitális eszközeiket és internet elérhetőségüket. Ennek köszönhetően a tanulók 95%-a vett részt az oktatás valamely digitális formájában, míg a tanulók öt százaléka kimaradt a digitális oktatásból, ami számukra komoly veszélyeztető tényező. A tanulásra, tanításra, a pedagógusi felkészülésre fordított időszükséglet látványosan megnövekedett. Emellett a szülőkre jelentős teher hárult. Ők vették át ugyanis a gyermekek felügyeletének, nap közbeni ellátásának, az oktatás támogatásának felelősségét.

A digitális oktatásra való áttérés láthatóvá tette, hogy a tanárok digitális felkészültsége eltérő, a digitális módszerek használata nem általános gyakorlat, illetve a digitális oktatásra felkészült diákok száma is alacsony. A digitális oktatásba való részvételt nehezítette, hogy a tanárok sokféle platformot használtak, így a tanulóknak akár fél tucat rendszert kellett megismerniük és használniuk párhuzamosan.

Az Állami Számvevőszék saját mérései szerint a szülők a távolléti oktatást gyermekük fejlődése, előrehaladása szempontjából kedvezőtlennek ítélték, nem elhanyagolható arányban iskolai órák is elmaradtak, a tanulás pedagógus által történő támogatásával kapcsolatos aggályok szintén megfogalmazódtak.

A távolléti oktatásra vonatkozó kutatások alapján összegzett tapasztalatok szerint a távolléti oktatás hatékonyságához kapcsolódóan többféle kockázat áll fenn. Ott tudott a jelenléti oktatás helyreállni, ahol az alapfeltételek rendelkezésre álltak, de még ebben az esetben is keletkeztek különbségek. A kutatások arra hívták fel a figyelmet, hogy az iskolabezárások következtében a diákokat tanulási veszteségek érték, mely veszteségek különösen a hátrányos helyzetű családokat érintették. A feltételek különbözőségei azonban

nem eredményezhetik azt, hogy a gyermekek különböző színvonalon jussanak az oktatáshoz, az erről való gondoskodás a magyar állam közzszolgálati feladata.

Az elemzés a távolléti digitális oktatás hatékonyságának, eredményességének vizsgálatára fókuszál, ugyanakkor a XXI. századi követelményeknek megfelelő digitális oktatás aktuális helyzetére vonatkozóan is kitekintést ad. Az eredményekből a tágabb kontextusba helyezhető következtetés az, hogy a célként meghatározott hatékony és eredményes digitális oktatás eléréséhez van még tere a fejlődésnek, különösen a digitális kompetenciák, a digitális módszertanok és az infrastruktúra fejlesztés területein. Mindennek egy rendszerszintű komplex digitális ökoszisztéma keretében kell megvalósulniuk.

BEVEZETÉS

A koronavírus járvány terjedése miatt Magyarország Kormánya és az Országgyűlés a védelmi intézkedések érdekében megalkotta a szükséges jogszabályokat. Ezen intézkedések a köznevelési rendszert is érintették, igazodva a járvány több szakaszban történt megjelenéséhez. A kormány több alkalommal „tantermen kívüli digitális munkarend” bevezetéséről döntött, melynek elsődleges célja a járvány hatásainak enyhítése. A rendkívüli intézkedések elrendelése azt jelentette, hogy a tanítás folyamatos marad, csupán az nem az iskola épületében folyik. A mindennapos iskolába járás helyett a tanulók számára az iskolák távoktatási formában voltak kötelesek biztosítani a tanulást és a tanulmányi követelmények elsajátításának lehetőségét.

A digitális oktatási rendre való áttérés egyaránt kihívást jelentett a pedagógusok, a tanulók és a szülők számára. A legtöbb pedagógus és diák számára egy egészen új rendszer lépett életbe. Az iskolák, tanárok, szülők és tanulók eltérő digitális tudásbéli és technológiai felkészültséggel, a digitális oktatási formákra vonatkozó megelőző eltérő tapasztalatokkal indulhattak neki a feladatnak, mivel a közoktatási rendszerben nincs széles körben kialakult gyakorlat erre vonatkozóan.

Az eltérő oktatási rend első alkalommal történt bevezetését követően kutatások indultak, amelyek törekedtek a rendszer működési sajátosságainak, problémáinak feltárására. Többek között annak a megragadására is, hogy a bevezetett oktatási forma, milyen mértékben felel meg a XXI. századi oktatási paradigmának. Elemzésünk e kérdés átfogó értékelésére nem vállalkozik, nem célja, hogy tételesen értékelje, hogy a különböző távoktatási, digitális oktatási módszerek és lehetőségek milyen arányban és hogyan érvényesültek.

Az elemzés fókuszában az intézkedések következtében előállt helyzet kardinális jelenségeinek, problémáinak feltárása áll, mivel függetlenül az oktatási rendszer digitális érettségétől alapvető társadalmi érdek, hogy a közoktatásban tanulók veszélyhelyzetben se szenvedjenek hátrányt, biztosított legyen az oktatáshoz való joguk, ne maradjanak el tanulmányaikban. Ezen túlmenően fontos, hogy a gyermekek eredményesen tudjanak dolgozni az online térben, hiszen ilyen helyzetekben a digitális oktatási forma lehet alkalmas arra, hogy a megszokott oktatási formák helyére álljon. Fontos célkitűzés ez, mivel a koronavírus első megjelenésétől kezdődően több alkalommal is szükségessé vált a digitális oktatási munkarend elrendelése. Fel kell készülnünk arra, hogy egyes fertőzéssel érintett intézményekben ismét bevezetésre kerülhet a tantermen kívüli oktatás, a tanulás lehetőségét pedig munkarendtől függetlenül biztosítani kell.

A témában releváns feltételeket vizsgáló kutatások, felmérések feldolgozásával az elemzés összegzi a digitális távolléti oktatás során felmerülő nehézségeket, az oktatás megvalósulásának körülményeit. A feldolgozott kutatások 2020. évben a digitális távolléti oktatás első alkalommal történő bevezetését követően készültek.

Az elérhető kutatások tartalmi feldolgozásán túl primer kutatás is készült a szülői tapasztalatok összesítésének érdekében. Az oktatás megvalósulásának értékeléséhez ezek a percepciók fontos visszajelzések, figyelembe véve azt, hogy az ismételten bevezetett távolléti oktatási forma már előzetes tapasztalatok birtokában ért minden szereplőt, s időközben a köznevelési rendszer is hatékonyabb támogatást tudott nyújtani, továbbfejlesztett módszertanokkal, kibővített funkcionális informatikai rendszerrel.

A digitális oktatás, mint állami közszolgáltatás nem csupán kihívást, de új innovációs és modernizációs lehetőséget is jelenthet egy jobb színvonalú, hatékonyabb oktatási rendszer kialakításában, a helyes arányok, a leghatékonyabb módszerek megtalálásában, a mérési eredmények és tapasztalatok felhasználásával. A veszélyhelyzetben bevezetett digitális köznevelési rendszer működésével kapcsolatos jelenségek, tapasztalatok felmérése és értékelése, az akadályozó tényezők, azok felmerülési területeinek és jellemzőinek feltárásával hozzájárulhat a hazai oktatási rendszer hatékonyságának és kapacitásainak fejlesztéséhez, a XXI. századi oktatási paradigma és az azt támogató digitalizáció megvalósításához vezető úton.

AZ ELEMZÉS CÉLJA, TERÜLETE, MÓDSZERE

Az elemzés területe a digitális munkarendben folytatott oktatás folyamatának, jelenségeinek feltárása, amely az óvodai intézményrendszer kivételével a köznevelési rendszerre terjed ki.

Az elemzés célja az oktatáshoz való jog érvényesülésének értékelése, illetve a digitális oktatás során megvalósuló oktatás hatékonyságát és eredményességét meghatározó tényezők feltárása.

Az elemzés áttekinti és értékeli az oktatás digitális fejlődéséhez kapcsolódó stratégiákat, meghatározva azokat a tényezőket, amelyek a távolléti digitális oktatás hatékonyságát alapvetően meghatározták, kiinduló állapotát megteremtették.

Az elemzés értékeli a digitális oktatási rend hazai bevezetésének jogi hátterét, a jogszabályok által meghatározott feltételeket, lehetőségeket. Az értékelés során figyelembe vette azt, hogy a jogszabályok egyes esetekben az oktatási formák különböző lehetőségeit is megengedték, így az oktatáshoz való hozzáférésre is hatást gyakoroltak.

Az elemzés épített a nyilvánosan hozzáférhető információkra többek között, publikációkra, az EMMI Köznevelési adataira, és a DESI kapcsolódó adataira is, melyek a digitális környezet-mint kiinduló adottság-értékelésére adtak lehetőséget.

Az elemzés feldolgozza továbbá a témában elérhető, a digitális oktatás tapasztalatait összegző - a téma szempontjából releváns tényezőkre vonatkozó- kutatások eredményeit, illetve épít az oktatásirányítási szereplők hivatalos tájékoztatásaira. Az elemzés primer kutatást is tartalmaz. Feldolgozza a digitális oktatásra vonatkozó szülői véleményeket, amelyek a 2021. március 8-a és 2021. március 31. időszakban a tantermen kívüli, digitális munkarendben megszervezett oktatásra vonatkoznak.

A DIGITÁLIS OKTATÁS HELYZETE ÉS LEHETŐSÉGEI MAGYARORSZÁGON A COVID-VILÁGJÁRVÁNYT MEGELŐZŐEN

Helyzetkép- a digitális oktatási paradigma - digitális stratégiák

Digitális oktatás a XXI. században

Napjainkra elérkeztünk abba a korba, amelyben az információ előállítása, terjesztése és használata jelentős gazdasági, politikai és kulturális tevékenység. Az információ-technológiának fontos szerepe van a gazdaságban és a társadalomban, amellyel kapcsolatosan egyre többet hallhatjuk a „negyedik ipari forradalom” kifejezést.

Milyen kihívásokat támasz ez a munkavállalókkal szemben? Napjainkra jellemző, hogy rövid időtávon belül létező szakmák tűnnek el és újak jelennek meg. Az infokommunikációs technológiai ismeretek nélkül űzhető szakmák száma csökken, felgyorsult a megszerzett szaktudás elavulási sebessége, a munkavállaláshoz kapcsolódó ismeretek mennyisége az interneten nagyrészt elérhető. Olyan munkavállalókra lesz szükség a jövőben, akik megfelelően eligazodnak ebben a környezetben.

A hagyományos iskolai oktatás fókuszában a lexikális tudás áll. A gyermek problémamegoldó képességeinek fejlesztésében, a figyelmi és erőfeszítési készségeinek bővítésében a tanár tudása, a tudás átadása a meghatározó tényező. Az eszközhasználat szerepe ebben a modellben másodlagos, jellemzően a krétára, a táblára, a tankönyvre, a füzetre és a tollra korlátozódik. Azonban már látható, hogy a hagyományos iskolai oktatást is elérte a technikai fejlődés új hulláma, s amennyiben az IKT-eszközöket hatékonyan alkalmazzák, úgy az oktatás is hatékonyabb lehet, mert olyan lehetőségeket nyújt, amelyek ezek nélkül az eszközök nélkül nem nyílnak meg.

Az oktatási paradigma fejlődése azonban nem abban áll, hogy a tudásátadás színesebbé tehető, vagy, hogy egyszerűsíthetőek a folyamatok, a kapcsolattartási módok, az adminisztrációs tevékenységek. A hagyományos és a digitális oktatás lényegi különbsége nem abban rejlik, hogy a tanulók számítógépeket vagy okos eszközöket használnak a tanórán, hanem az információhoz való viszonyban, értelmezésében, feldolgozásában, abban, hogy az információ elérését azonnalinak és akadály nélkülinek feltételezik. (IVSZ, 2016.)

A technika folyamatos fejlődésével az informatikai eszközök, az információhoz való hozzáférés, a rendelkezésre álló információk megszerzése, a tudásanyag folyamatos változásokon megy keresztül, használatuk egyre több információkezelési készséget, hozzáértést igényel. A jövő munkavállalóinak képesnek kell lennie az információk összegyűjtésére, kritikai szűrésére, digitális tartalmak létrehozására, a megszerzett információk gyakorlati alkalmazására és nem utolsósorban, a technológia nagy ütemű fejlődése miatt a technológiai ismeretek folyamatos bővítésére is.

Ezzel összefüggésben a tanulás-tanítás folyamatának változása során átalakul a folyamatban részt vevők, a tanár, a diák és a szülő hagyományos szerepköre, de a tanárok szerepe ebben kiemelt. Az új szemléletben a tanár már nemcsak ismeretátadó, hanem eligazít az ismeretszerzésben.

A digitális oktatás mérföldkövei Magyarországon

Az általános iskolai és a középiskolai oktatás tekintetében előrelépés a 2004-ben létrehozott Sulinet Digitális Tudásbázis, amely az oktatási rendszer szereplői számára ingyenesen használható tartalomkezelő keretrendszer a tananyagok tárolására és a felhasználók felé történő publikációra. Nagy volumenű fejlesztésként értékelhető a 2008-tól elindított interaktív tábla beszerzési program is. Ezt követően átfogó kormányzati programként jelent meg a Digitális Magyarország program, amely 2020-ig négy pillér mentén – digitális infrastruktúra, közösség és gazdaság, állam, készségek – a teljes hazai digitális környezet fejlesztését irányozta elő. A program célkitűzése, hogy 2018-ra minden háztartásba eljusson a széles sávú internet, amely a távolléti oktatás egyik alapfeltételeként is meghatározható, 2020-ig pedig kiterjedtebbé és hatékonyabbá váljon az e-ügyintézés, így ezáltal, valamint a digitális írástudás elterjedésével javuljon az állampolgárok életminősége.

Az alapokat, illetve stratégiai irányokat a 1069/2014. (II.19.) Korm. határozat alapján létrehozott Nemzeti Infokommunikációs Stratégia (NIS) jelölte ki. A Nemzeti Infokommunikációs Stratégiában megfogalmazott törekvések végső célja a Digitális Magyarország létrehozása volt.

1. sz. ábra: A digitális oktatás mérföldkövei

Forrás: ÁSZ szerkesztés

Nemzeti Infokommunikációs Stratégia 2014-2020, Digitális Jólét Programok

A Nemzeti Infokommunikációs Stratégia 2014-2020 fejlesztési területek szerint vázolja fel az elkészítése időszakában jellemző körülményeket és tennivalókat. A fejlesztési területek a digitális infrastruktúra, a digitális kompetenciák, a digitális gazdaság és a digitális állam elnevezéssel szerepelnek a dokumentumban. A stratégia azonosítja az oktatás jellegzetességeit is, melynek körében az infrastrukturális szükségletek és a digitális kompetenciák megjelennek, de nem kifejezetten a digitális oktatás feltételrendszerének kontextusában. (Fodorné, 2020.) A célrendszerben megfogalmazottak teljesülésének mérésére a stratégia indikátorokat és határidőt is meghatározott.

A NIS-ben megfogalmazott intézkedések végrehajtásának támogatása érdekében elkészült az ún. „Zöld Könyv” az infokommunikációs szektor 2014-2020 közötti fejlesztési irányairól, ami akcióterveket foglalt magában a célok konkrét meghatározásával, az intézkedések részletesebb kifejtésével, az intézkedések céljának, teendőinek, forrásigényének és az intézkedéstől várt eredmények megjelölésével. A dokumentumba a megvalósításért felelős intézmények is meghatározásra kerültek (Zöld könyv, 2014.)

A stratégia visszamérése érdekében a NIS tartalmazza, hogy az előrehaladásról évente monitoring jelentést kell készíteni és azt minden év szeptemberéig – a kormányzat stratégiaalkotási előírásaival összhangban – kell összeállítani.

A Digitális Jólét Program 2015, illetve ennek kibővítése, a Digitális Jólét Program 2.0 2017 óta létezik. A programok a NIS egyes területeit támogatták konkrét akciókkal, intézkedésekkel és alprogramokkal és az egyes részterületekre kidolgozott stratégiákkal. Elkészültek a következő évek digitális fejlesztési irányait meghatározó stratégiák, többek között Magyarország Digitális Oktatási Stratégiája (DOS, 2016.)

Magyarország Digitális Oktatási Stratégiája

A Kormány a Digitális Jólét Program keretében 2016 októberében az 1536/2016. (X. 13.) Korm. határozattal fogadta el a Magyarország Digitális Oktatási Stratégiáját. A stratégia célja, hogy infrastrukturális, technikai, tartalmi, munkaszervezési és humán erőforrás szempontból - felkészítse az oktatás és képzés rendszerét a digitális társadalom és a gazdaság igényeinek megfelelő nevelési, oktatási és képzési feladatok ellátására. A Digitális Oktatási Stratégia célkitűzései szerint Magyarország 2018-ra eléri, 2020-ra pedig meghaladja az EU átlagát a digitális írástudás és használat, az internet penetráció, a tanárok digitális kompetenciái, illetve az oktatás digitalizáltsága terén. (DOS, 2016.)

2. számú ábra

Forrás: DOS 2016. június 30.

A DOS pillérszerkezetenként vizsgálta a 2016. júniusi elkészítésekor fennálló helyzetet. Ennek alapján határozta meg a célkitűzéseket, a cél eléréséhez szükséges a fő beavatkozási területeket és eszközrendszereket. (Az elemzés a DOS pillérei közül a köznevelés és a szakképzés digitális oktatási stratégiájának célkitűzéseire és ennek eléréséhez szükséges főbb beavatkozási területek, eszközrendszerek bemutatására szorítkozik.) A DOS-ban megfogalmazott célok nem kifejezetten a távolléti oktatásra fókuszálnak, de azok a járványhelyzetben megvalósult oktatási forma kivitelezésre és hatékonyságára vonatkozóan meghatározóak.

A DOS-ban meghatározott fő beavatkozási területek, eszközcsoportok a köznevelési pillérre vonatkozóan a következők:

- A digitális kompetenciafejlesztést támogató kimeneti követelményrendszer kialakítása, ennek keretében többek között: elvárt digitális kompetenciák meghatározása, Országos Kompetenciamérés kiegészítése a digitális felkészültség mérésével, elektronikus érettségi írásbeli, NAT és kerettantervek felülvizsgálata, továbbfejlesztése a digitális kompetencia fejlesztésének támogatása céljából.
- Digitális kompetenciafejlesztést támogató tananyagok és környezet kialakítása, ennek keretében többek között: kötelező gépirás - oktatás az általános iskolákban, legyenek elérhető elektronikus tananyagok, óravázlatok, jó gyakorlatok, központi feladatbank, digitális mérés-értékelési rendszer bevezetése, pedagógusok módszertani támogatása, legyenek a digitális eszközök az osztályterem berendezésének kötelező elemei.
- Pedagógusok IKT alapú pedagógiai-módszertani gyakorlatának fejlesztése, ennek keretében, többek között: pedagógusok digitális kompetenciáinak kötelezően elvárt szintjének meghatározása, digitális pedagógiai módszertani képzés és továbbképzés biztosítása.
- A digitális infrastruktúra fejlesztése, ennek keretében többek között: legyen elérhető legalább 100 Mbps az 500 fő alatti, és legalább 1 Gbps sávszélesség az 500 fő feletti gyermek-, illetve tanulói létszámú köznevelési intézményekben, tantermekben helyi hálózat kialakítása, WIFI - lefedettség biztosítása megfelelő sávszélességgel, a hálózat legyen strukturált, védett, tantermek 50 %-ban interaktív eszközök kerüljenek felszerelésre, a szaktantermek 40 %-ban 3D-s interaktív eszközök kerüljenek felszerelésre, 500 tanulóként 1 db 3D nyomtató beszerzése, 3 tanulóként egy programozható robot, intézményenként multimédia labor, tankerületenként demonstrációs labor kialakítása, a pedagógusoknak, tanulóknak álljon rendelkezésükre digitális eszköz (laptop).
- Digitális központi támogató szolgáltatások kialakítása, ennek keretében többek között: jöjjön létre digitális módszertani központ, a Nemzeti Köznevelési Portál (NKP) továbbfejlesztése, pedagógusok számára tudásmegosztó portál elérhetővé tétele, a „Digitális iskola” névjegy rendszer kidolgozása, elektronikus-napló használat általánossá tétele.

A DOS-ban meghatározott fő beavatkozási területek, eszközcsoportok a szakképzési pillérre vonatkozóan:

- A digitális kompetenciafejlesztést támogató szakképzési kimeneti követelményrendszer kialakítása, többek között: a szakmai követelménymodulok és a szakképzési kerettantervek felülvizsgálata a digitális kompetenciák fejlesztésének támogatására, a szakmaspecifikus informatikai követelmények meghatározása, kerettantervek kiegészítése a digitális kompetenciafejlesztést támogató elemmel.
- A digitális kompetenciafejlesztést támogató szakma-specifikus tananyagok fejlesztése, ennek keretében többek között: digitális tudásbázis és digitális módszertár kialakítása szakképesítésenként, szakmai tárgyakat oktató tanárok és gyakorlati oktatók által fejlesztett digitális tartalmak létrehozásának biztosítása és megosztásának biztosítása intézmények között.
- Tanárok és szakoktatók IKT alapú pedagógiai-módszertani gyakorlatának fejlesztése, ennek keretében többek között: a szakoktató (BSc), a mérnök tanár és a közgazdász tanár képzések, valamint a mester-vizsgára felkészítő tanfolyamok követelményrendszerének kiegészítése a digitális oktatáshoz szükséges

tartalmakkal, továbbképzések biztosítása, tananyagtervező keretrendszerek bevezetésének támogatása.

- Digitális infrastruktúrafejlesztés a szaktantermekben és a tanműhelyekben, ennek keretében többek között: a helyi adatforgalom biztosításához szükséges Gb/s hálózat kialakítása minden tanteremben és gyakorlati képzőhelyen, szaktanteremben, tanműhelyekben WiFi - lefedettség biztosítása, online platformok kialakítása, digitális szaktantermek kialakítása, mobil eszközpark biztosítása a tanulók számára.
- A digitális oktatást támogató vezetői elköteleződés fejlesztése a szakképzést nyújtó intézményekben, többek között: továbbképzések biztosítása a digitális oktatás intézményi elterjesztésének módszereiről az intézményvezetők és a gyakorlati oktatásvezetők számára, digitális adminisztrációs rendszer bevezetése.

A stratégiai dokumentumokban a végrehajthatóság érdekében ütemezést kell kidolgozni a célok elérésére, célértékek, időkeretek és felelősök meghatározásával. Emellett a stratégia megvalósulását nyomon kell követni, melynek feltétele, hogy a stratégia részcélokat, teljesítési határidőkkel, ütemezéssel határozzon meg. Magyarország Kormánya a kormányzati stratégiai irányításról szóló 38/2012. (III. 12.) rendeletében (stratégiai kormányrendelet) meghatározta azokat a követelményeket, amelyeket a különböző időtávra készített stratégiai dokumentumoknak kötelezően tartalmaznia kell. Ezek a szabályok a tartalmi követelmények mellett kiterjednek az előkészítésre, a társadalmi véleményezésre, az elfogadásra, a közzétételre, a megvalósításra, a nyomon követésre, továbbá az előzetes, közbeni és utólagos értékelésre, valamint a felülvizsgálatra.

A DOS stratégia célértékeket javarészt nem határozott meg. A DOS céljai átfogó stratégiai célok, fejlesztési célok és ezek elérését célzó specifikus célok mentén kerültek lebontásra. Konkrét célérték és a célállapotokhoz kötött mérőszám a stratégiában csak néhány specifikus cél esetén került meghatározásra, amelyek leginkább a digitális infrastruktúra fejlesztéséhez kötődnek. A stratégia szakképzésre vonatkozó részében a célokhoz indikátorok is hozzárendelésre kerültek, de célértékek, felelős és határidő nem került megjelölésre.

A DOS elfogadását rögzítő 1536/2016. (X.13.) Korm. határozat meghatározta a stratégia végrehajtása érdekében részletes- az egyes részfeladatokat, felelősöket és határidőket meghatározó- intézkedési terv készítését, ugyanezen kormányhatározat a DOS figyelemmel kísérésére, a stratégia évenkénti értékelésére és szükség szerinti felülvizsgálatára éves jelentéskészítési kötelezettséget határozott meg.

Az 1536/2016. (X. 13.) Korm. határozatban a kormány úgy határozott, hogy az oktatás digitális megújítása érdekében létre kell hozni a Digitális Pedagógiai Módszertani Központot. Ennek egyik feladata, hogy a stratégia keretében megvalósítandó fejlesztéseket beválás-vizsgálatokkal megalapozó pilot programokat indítson. Ezzel párhuzamosan a stratégiában a monitoring feladatokat (a DOS célrendszerének megvalósulását, illetve a helyzetértékelés folyamatos frissítését) egy létrehozni javasolt „Digitális Módszertani Központ” alakítja ki és végzi. Az intézkedési tervre, az éves jelentésekre, a monitoring rendszerre és a monitoring jelentésre vonatkozó adatok nem hozzáférhetők.

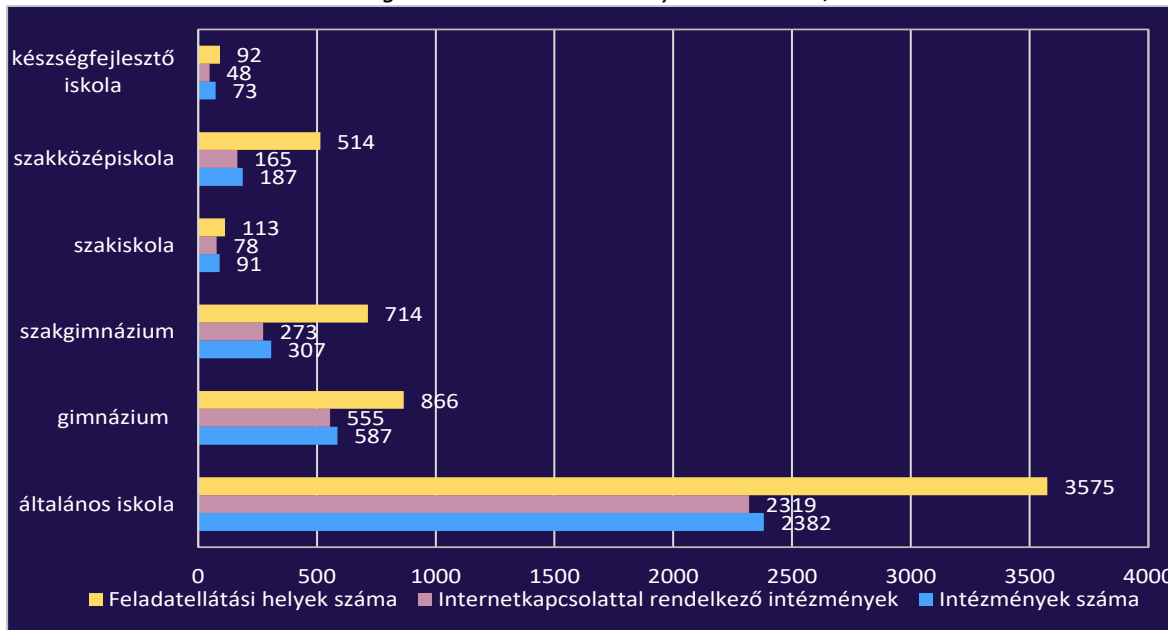
A Digitális oktatás feltételrendszerének alakulása - a digitális oktatás kihívásai

A DOS céljainak egy része EU pilot programokon keresztül valósult meg. A 2019. évi Közoktatási szakértői Konferencián a Digitális Módszertani Központ részéről elhangzott értékelés szerint azonban stratégia célkitűzései nem valósultak meg maradéktalanul. Elmaradás mutatkozik a digitális tananyagok fejlesztése, a tanárok digitális kompetencia fejlesztése, a korszerű eszközök rendelkezésre állása tekintetében is (Horváth, 2019.) Az alábbiakban a kiemelt fontosságúnak tartott elemeket tekintjük át, amelyek a távolléti oktatási mód megvalósulásának bázisát jelentik.

Internet ellátottság

A DOS-ban megfogalmazott cél, hogy legyen biztosított minden köznevelési intézményben az internet ellátottság. Az általános és középiskolai intézmények száma a 2018/2019. tanévben, (3. számú ábra) az összes intézményt együtt kezelve 3627, a feladat ellátási helyek száma 5874 volt, így ez a cél intézményi szinten 94,79 %-ban teljesült, e tekintetben majdnem teljes mértékben adottak a feltételei az iskolában folyó digitális oktatásnak.

3. számú ábra: Internet ellátottság a köznevelési intézményekben a 2018/2019. tanévben

Forrás: ÁSZ szerkesztés (EMMI, Köznevelési Statisztikai Évkönyv 2018/2019 alapján)

A távolléti digitális oktatási helyzetben az oktatás lebonyolításához elsősorban a családoknak és az otthonról dolgozó pedagógusoknak kell rendelkezniük interneteléréssel, az iskolai internetellátottság ebben a helyzetben nem a legmeghatározóbb tényező.

A háztartások esetében Magyarországon az utóbbi években egyre javult a helyzet az internet-hozzáférés tekintetében. A széles sávú lefedettség a háztartások 90%-ára terjed ki, meghaladva az uniós átlagot. (DESI, 2020.) Ennek alapján a háztartások fennmaradó 10%-ában jelenthet kockázati pontot az internethozzáférés, a tanulók digitális oktatáshoz való hozzáférése, illetve a tanár otthonról történő feladatellátását is érintve.

Rendelkezésre álló internetelérés esetén több kormányrendelet meghatározott időre - az igény benyújtása esetén - ingyenes helyhez kötött internetszolgáltatást biztosított a kormányrendeletekben meghatározott csoportok számára. Ez az anyagi terhek enyhítését jelentette azok körében, akik rendelkeztek hálózati eléréssel.

Eszközállomány - számítógépek rendelkezésre állása

Az utóbbi néhány évben fejlesztések történtek eszközbeszerzések területén is. A DOS célkitűzése szerint a pedagógusoknak rendelkezniük kell számítógéppel. Ez a feltétel alapvetően biztosított. A 2018/2019. tanév adatai alapján (1. számú táblázat) a pedagógusok számát meghaladó mértékben álltak rendelkezésre számítógépek a köznevelési intézményekben. Kis elmaradást mutat ebben a készségfejlesztéssel foglalkozó iskolák csoportja, ahol a számítógépeket csak megosztva tudják használni a pedagógusok használni.

1. számú táblázat: Számítógép ellátottság 2018/2019. tanév

Általános és középfokú iskolák 2018/2019 tanév	Pedagógusok száma (fő)	Tanulók száma (nappali/fő)	Tanulók és Pedagógusok száma összesen (fő)	Számítógépek száma (db)	Egy számítógépre jutó pedagógusok száma (fő)	Egy számítógépre jutó tanuló száma (fő)*	Egy számítógépre jutó létszám tanuló és pedagógusok együtt (fő)
általános iskola	76 461	726 266	802 727	104 570	0,73	25,84	7,68
gimnázium	18 564	187 599	206 163	30 341	0,61	15,93	6,79
szakgimnázium	17 535	152 793	170 328	49 715	0,35	4,75	3,43
szakiskola	1 009	4 888	5 897	2 018	0,50	4,84	2,92
szakközépiskola	6 111	68 863	74 974	16 222	0,38	6,81	4,62
készségfejlesztő iskola	555	2 271	2 826	437	1,27	-	6,47
Összesen:	120 235	1 142 680	1 262 915	203 303	0,59	13,76	6,21

Forrás: ÁSZ szerkesztés (EMMI, Köznevelési Statisztikai Évkönyv 2018/2019)

*Korrigálva a tanárok által ugyanabban az időpontban használt számítógépek számával

A jelenléti oktatási munkarendben lebonyolított oktatás számítógép ellátottságát vizsgálva a diákok eszközhasználati lehetőségének szemszögéből a számok már nem mutatnak ilyen kedvező képet. Egy oktatási órán a tanár által használt -épp lekötött- eszközön túl rendelkezésre álló 83 ezer db számítógép arra elegendő, hogy a tanulók 14 fős csoportja együtt használja az adott számítógépet. Ez a csoportlétszám az általános iskolákban még magasabb, közel 26 főre jut egy számítógép. Az általában is megfigyelhető regionális és akár intézményi különbségek nyilván még további szóródást eredményeznek a csoportlétszámokban. Értelemszerűen a képet árnyalja, hogy nem minden tanítási alkalommal szükséges IKT eszközhasználat, illetve a számítógépeken túl más eszközök is alkalmazhatók a digitális oktatási mozzanatok lebonyolítására.

A jelenléti és a távolléti oktatás során digitális formában folytatott tanulói aktivitáshoz is technikai feltételrendszer szükséges. Veszélyhelyzeti otthoni digitális oktatáshoz az intézmények a rendelkezésre álló eszközök számára tekintettel csak kevés számú tanuló részére tudják biztosítani a szükséges számítógépeket, így az oktatásban részt vevő tanulók családjainak kell ezekkel az eszközökkel rendelkezniük. E körülmények figyelembe vételével a digitális oktatás ilyen széles körben történt bevezetését elsősorban az tette lehetővé, hogy mind a tanárok, mind a családok saját eszközeiket és infrastruktúrájukat a digitális oktatás rendelkezésére bocsátották.

Adatbiztonság

Az oktatási intézmények közfeladatot látnak el, így az ott folyó személyes adatkezelés nagy része jogszabályi keretek között zajlik. Az intézmények nemcsak papír-alapon, hanem különböző platformokon is folytatnak elektronikus adatkezelést (pl. KIR- Köznevelés Információs Rendszere, INYR- Integrált Nyomon Követő Rendszer, e-napló- e-KRÉTA). Nagyon fontos az elektronikus kezelt adatok biztonságos tárolását és továbbítását megfelelő műszaki, informatikai garanciákkal biztosítani. (DPMK, 1, 2018.) Az adatbiztonságot az erősíti, ha az oktatás komplex és zárt oktatástámogató rendszerre támaszkodik, amely képes az igényeket kiszolgálni. A KRÉTA rendszer lehetőséget ad erre, az azonban 2020. tavaszán még teljes funkcionalitásában nem állt rendelkezésre, továbbfejlesztése 2020. év közepén kezdődött meg.

A távolléti oktatás bevezetésével növekednek az adatvédelmi kockázati pontok. Ilyen kockázatok merülhetnek fel például a tananyagok, a diákok feladatainak elvégzését igazoló videofelvételek, fényképek és más egyéb dokumentumok feltöltése, megosztása és tárolása kapcsán, de a pedagógusok által alkalmazott streaming is adatvédelmi kérdéseket vet fel. Az oktatási kötelezettségek teljesítése érdekében sok tanár hozzájuthat oktatási célú alkalmazáshoz, amelyet felhasznál, anélkül, hogy az iskola erről tudomást szerezne.

E körben a digitális oktatás időszaka alatt használt globális platformok megválasztásának gyakorlata az adatbiztonság szempontjából kockázati tényező lehet. Az alkalmazások adott esetben személyes adathasználat, vagy személyes adatok biztonságának kockázatával járhatnak együtt. A kockázatok kezelése érde-

kében az Oktatási Hivatal Informatikai biztonsági ajánlást (OH, 1 2020.), a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság tájékoztatót adott ki, melyben felhívja a figyelmet az adatbiztonságra és a személyes adatok védelmére. (NAIH, 2020.)

Digitálisan rendelkezésre álló tananyagok

Az „IKT eszközhasználat önmagában nem növeli a pedagógiai hatékonyságot. A hatékony digitális oktatás a modern pedagógiai elvekkel, a hagyományos tanár- és diákszerepek átalakulása mellett valósul meg, előtérbe helyezve a konstruktív és készségfejlesztő megközelítést, hangsúlyozva többek között a tanulói együttműködést és az oktatás személyre szabását. Fontos eszköze lehet ennek az okostankönyv, ami ilyen értelemben már a modern pedagógiai szemlélethez illeszkedő eszköz”. (Sárkány, 2019.)

Az állami megrendelésre készült, digitális tananyagok megosztási helye a Nemzeti Köznevelési Portál, amelyen a pedagógusok és a diákok is elektronikus tartalomhoz férhetnek hozzá. Az NKP fejlesztése 2014-ben kezdődött. Ennek keretében zajlott az újgenerációs tankönyvek fejlesztése és e papír alapú tankönyvek írásával párhuzamosan indult el egy nagyszabású digitális keretrendszer tananyagtár fejlesztése. Az NKP portál továbbfejlesztése 2016-ban indult az EFOP -3.2.2-es kiemelt projekt keretében, amely a keretrendszer funkcióbővítését célozta és okostankönyvek fejlesztésével volt kapcsolatos. Az NKP portál gerincét az okostankönyvek jelentik, amelyek nem csak a papírtankönyvek digitalizált változatai, hanem kiegészítő digitális taneszközöket is tartalmaznak, multimédiás anyagokat, videókat, képeket, animációkat, hanganyagokat és interaktív feladatokat, emellett a portál tanulásmenedzsment eszköz is. Az okostankönyvek fejlesztése 2020-ban is folyamatos volt. A járványhelyzet első alkalommal való elrendelését követően az elérést biztosították, így a legújabb fejlesztésekhez is hozzáfértek az érintettek. A folyamatos fejlesztés mellett sem értük még el, hogy a digitális tananyagok rendszerszinten a mindennapi élet részévé váljanak (Horváth, 2019.), általános felhasználásáról az oktatási rendszerben nem beszélhetünk.

Adminisztráció

A DOS-ban megfogalmazott célkitűzésének megfelelően a tanügyi nyilvántartást felváltotta az elektronikus adatnyilvántartás. A KRÉTA rendszert, mint a kötelező tanügyi nyilvántartást felváltó elektronikus adatnyilvántartást 2018. augusztus 15-én az Emberi Erőforrások Minisztere hagyta jóvá. A 2018/2019. tanévtől kezdve a tanügy-igazgatási dokumentumok már a KRÉTA rendszerben tárolhatók, őrizhetők, a rendszerben előállított naplók elfogadott hivatalos dokumentumnak minősülnek.

A KRÉTA elsődlegesen adminisztrációs, tanügyigazgatási rendszer, amely támogatja az oktatási folyamat nyilvántartását, a pedagógusok mindennapi munkáját. A KRÉTA rendszer tartalmazza többek között az osztálynaplót, az órarendet, az ellenőrzőt, a tantárgyfelosztást. Lehetőség biztosít az az iskolába történő beiratkozásra, online tanulás támogató rendszer, követhető az ezen keresztül a kiadott házi feladat és annak megküldése a pedagógusok részére, elektronikus üzenetek küldésére is alkalmas. Az adminisztrációs megoldások hatékonyabbá teszik az iskola és a szülők közti kommunikációt, támogatják pedagógusok, tanulók munkáját, a digitális oktatás hatékonyságát (e-Kréta tudásbázis), melynek a távolléti oktatási helyzetben kiemelt jelentősége van.

Pedagógusok digitális kompetenciái

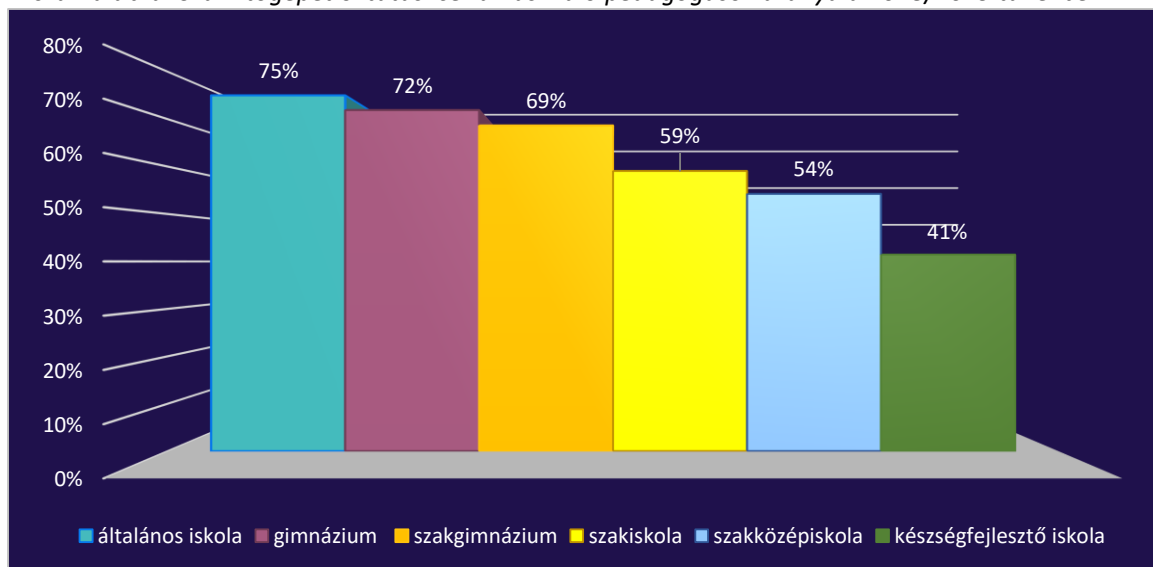
A digitális oktatás és a tanítás a tanár és a tanuló digitális kompetenciaszintjén múlik. Ettől függ leginkább, hogy az oktatási munka milyen hatékonysággal valósul meg, átadásra, elsajátításra kerül-e az ütemezett, tartalmi-, és időkeretek közé szorított tananyag (Proháczyk, 2020.)

A DOS megvalósításához kapcsolódó kutatás alapján (Farkas, 2018.) a tanítók 72,3 %-a mind a magánéletben, mind a szakmájában minden nap használt digitális eszközöket. Ugyanakkor még ezek a pedagógusok is csak általános felhasználói ismeretekkel rendelkeztek. A megkérdezettek 80%-a jelezte, hogy digitális kompetenciái fejlesztésére lenne szüksége. A pedagógusok leginkább az oktatási tartalmak gazdagítását, az iskolai adminisztrációs feladatok egyszerűbbé válását és a tanulók eredményeinek könnyebb nyomon követhetőségét várták a technológiai és az új módszerek elterjedésétől.

Az eredmények megerősítették, hogy létre kell hozni azokat a feltételeket, amelyek szükségesek az átlagos felhasználói ismereteket meghaladó digitális képességek megszerzésére.

4. számú ábra: Számítógépet oktatási célra használó pedagógusok aránya a 2018/2019 tanévben

Forrás: ÁSZ szerkesztés (EMMI, Köznevelési Statisztikai Évkönyv 2018/2019 alapján)

A Köznevelési statisztikai évkönyv adatai szerint (4. számú ábra) a 2018/2019. tanévben a pedagógusok legnagyobb arányban az általános iskolákban használták számítógépet oktatási célra. Az intézmények összességében (az iskolatípusok számával súlyozva) ez az arány 72%-ot tesz ki. A statisztikai adatok egybeesnek DOS megvalósításához kapcsolódó felmérési eredményekkel is. (Farkas, 2018.) Az arány a szakközépiskolák és a készségfejlesztő iskolákban viszont alacsonyabb. Utóbbiak esetén minden bizonnyal az eszköz-látottság sem támogató tényező. Az arányszámok a digitális eszközök használatának fennálló különbségeit jól tükrözi.

A digitális környezet folyamatos változásának kihívása

Már korábban is figyelem irányult arra, hogy a mindennapjainkban jelenlévő digitális közeg hatást gyakorol a gyermekek digitális kompetenciáira, fejleszti azokat, de a gyermekek tanulási stílusát is befolyásolja, amelyet a távolléti oktatás során a pedagógusnak figyelembe kell venni. (Sárkány, 2019.) A gyermekek egyre felületesebben olvasnak, ugyanakkor párhuzamosan több feladattal is képesek foglalkozni, türelmetlenek, gyorsan dolgoznak, de azonnali visszajelzést is várnak, a kíváncsiság vezérli őket a böngészésben, keresésben, szívesen utána néznek az őket érdeklő információknak, használják a szociális média biztosította kommunikációs lehetőségeket. Így a gyermekek figyelmét egyre kevésbé kötik le a szöveges, hagyományos tananyagok, a hagyományos tanítási módszerek motiválatlanságot is eredményezhetnek.

A digitális oktatás sikeres lebonyolításához azonban célirányos digitális képességek is szükségesek a fogadó fél – a gyermekek és a szülei részéről, amely ma még nem igazán jellemző. A digitális gazdaság és társadalom fejlettségét mérő mutató (DESI, 2020.) alapján a humán tőke vetületében Magyarország a 19. helyen áll az uniós országok között, elmaradva az uniós átlagtól, tehát nem történt előrelépés a digitális készségek terén. Az alapszintű digitális készségek jóval az uniós átlag alatt vannak (49%, szemben az uniós 58%-kal) és az alapszintű szoftver készségek is gyengék. A 16 és 74 év közötti népességnek mindössze a negyede rendelkezik az alapszintet meghaladó digitális készségekkel, ami elmarad a 33%-os uniós átlagtól.

A szülők és a gyermekek digitális kompetenciájának joggal feltételezhető különbségei nem adnak lehetőséget arra, hogy minden tanuló ugyanolyan felkészültséggel vegyen részt a távolléti oktatási folyamatban.

A VILÁGJÁRVÁNY HATÁSA AZ OKTATÁS MÓDJÁRA

A tantermen kívüli digitális oktatás jogszabályi elrendelése a járvány három szakaszában

A koronavírus világjárvány okozta rendkívüli helyzetben Magyarország az oktatási rendszerben digitális munkarendet vezetett be a személyes kontaktusok minimalizálása érdekében. Az intézkedések jogszabályi szintű részletezését az 1. számú függelék tartalmazza. A járvány három szakaszában megszületett intézkedések tartalmilag differenciáltak voltak (2. számú táblázat), a járvány mindhárom szakaszában sor került a digitális munkarend elrendelésére, de a digitális oktatás elrendelésében érintett iskolák köre nem volt azonos.

2. számú táblázat: A digitális oktatás elrendelése iskolatípusonként a járvány három szakaszában

Köznevelési intézmények iskolái (Nktv. 7 §. (1d))	Digitális oktatás		
	1. szakasz	2. szakasz	3. szakasz
általános iskola	2020.03.16-tól a tanév végéig		2021.03.08-2021.04.19 alsó tagozat, 2021.03.08-2021.05.09. felső tagozat
gimnázium	2020.03.16-tól tanév végéig	2020.11.11-2021.03.07. között a hat és nyolc évfolyamos gimnáziumok 5-8. évfolyamai kivételével	2021.03.08-2021.05.09.
szakgimnázium	2020.03.16-2020.06.01., 2020.06.02-től a tanév végéig erre vonatkozó döntés alapján	2020.11.11-2021.03.07. között azzal, hogy a gyakorlati oktatás jelenléti formában is megtartható	
szakiskola		2020.11.11-2021.03.07.	2021.03.08-2021.05.09.
készségfejlesztő iskola	2020.03.16-től tanév végéig	között azzal, hogy a gyakorlati oktatás jelenléti formában is megtartható, valamint a sajátos nevelési igényű tanulók részére jelenléti formában is megszervezhető	2021.03.08-2021.05.09.
alapfokú művészeti iskola	2020.03.16-től tanév végéig	2020.11.11-2021.03.07. között szülői egyetértéssel, vagy amennyiben a jelenléti oktatás nem megtartható.	2021.03.08-2021.05.09.
kiegészítő nemzetiségi nyelvoktató iskola	2020.03.16-től tanév végéig		2021.03.08-2021.05.09.

Forrás: ÁSZ szerkesztés

Az oktatás területén elrendelt járványügyi intézkedések pozitív hatása a személyes kontaktusok minimalizálása volt. Az intézkedések közvetlenül határozták meg a távolléti oktatás alkalmazásának kötelmét, így a veszélyhelyzettel szembeni védekezés eredményes eszközeként értékelhetők.

Az intézkedések fontos szempontként még azt tartották szem előtt, hogy a távolléti oktatás ne eredményezzen tanulmányi elmaradást. A járványügyi kockázatok mérlegelése mellett a kontakt iskolai oktatási rendbe való visszatérés volt fontos szempont. Ennek értelmében például a járvány második szakaszában az általános iskola alsó tagozatában tanulók jelenléti oktatásban vettek részt, ami tanulási haladásuk tekintetében előnyösebb, mivel számukra még fontosabb a pedagógusok jelenléte. A járvány 2. szakaszában gyakorlati oktatásra -a művészeti iskolák esetében döntési lehetőség volt az oktatás módjának megválasztása-

és jelenléti oktatásra is lehetőség volt. Ez a lehetőség szintén nyitott volt a sajátos nevelési igényű tanulók esetében is, hiszen számukra is fontos a pedagógusok nagyobb figyelme és a személyes fejlesztés elérhetősége.

A járvány hatása egyes kiemelt csoportok esetében - intézkedések

A speciális fejlesztést igénylő tanulók helyzete

Különösen fontos a kiemelt figyelem azon tanulók, családok esetében, akiknek a méltányos oktatás szempontjainak érvényesítéséhez többletfeltételekre, többlettámogatásra van szükségük. A sajátos fejlesztési igényű tanulók száma meghaladja a köznevelési intézményekben tanulók létszámának 7%-át, ami számszerűen több mint a 81 ezer fő. (EMMI, Köznevelési Statisztikai Évkönyv 2018/2019).

A sajátos nevelési igény esetén a távolléti oktatási helyzet a tanulóknak és családjaiknak jóval több feladatot hárít, mint egyéb esetben. Esetükben gondolni kell arra, hogy az online megoldások és felhasznált tananyagok akadálymentesek legyenek. Ez a feltétel a sajátos nevelési igény típusa szerint eltérő megoldásokat igényel, mást jelent egy gyengénlátó, mást egy hallássérült gyermek esetében. Így oktatásuk a távoktatás időszakában akkor valósítható meg, amennyiben a család - az alapfeltételek meglétén túl - rendelkezik azokkal a specifikus eszközökkel, technológiával, szoftverekkel, amelyek az intézményi keretek között inkább rendelkezésre állnak. A megfelelő digitális eszközök, alkalmazások megléte esetén is a támogató családi háttér szerepe kiemelt, a szülők és a pedagógusok szoros együttműködése nélkül megfelelő fejlesztés nem biztosítható.

A 14/2020. (XI. 10.) EMMI határozata szerint 2020. november 11-től a fenntartó döntése alapján a fejlesztő nevelést-oktatást végző iskola, a készségfejlesztő iskola, valamint a szakiskola a sajátos nevelési igényű tanulók számára jelenléti formában is megszervezhette a nevelést-oktatást. Ha a tanuló egészségi állapota, sajátos helyzete vagy belátási képessége ezt szükségessé tette, az intézményvezető engedélyezhette a sajátos nevelési igényű tanulók kollégiumi lakhatását.

Az érettségi vizsgák lebonyolításával kapcsolatos jogszabályok lehetőséget biztosítottak arra, hogy a szakértői bizottság szakvéleményének figyelembevételével az SNI tanulók esetében el lehetett tekinteni az írásbeli vagy gyakorlati vizsga kötelezettségtől. A járvány időszakában az SNI tanulókkal kapcsolatosan hozott eltérő szabályozások célja az volt, hogy az SNI tanulók ne maradjanak a tanulásban, ne essenek ki az oktatási rendszerből és sikeresen tehessék le az érettségi vizsgákat. (OH, 2, 2020.)

Az érettségizők helyzete

A COVID-világjárvány eddig három érettségi vizsgaidőszakot és több mint 220 ezer főt érintett. (OH, 3, 2021). Az első a 2020. május-júniusi, a második a 2020. október-novemberi, a harmadik vizsgaidőszak a 2021. május-júniusi hónapokban zajlott.

A távolléti oktatás hatékonyságát meghatározó tényezők az érettségiző diákok esetében sem különbözőek, nem kívánják meg eltérő feltételeket az egyéb tanulói csoportoktól. Ugyanakkor az érettségi vizsgák meghatározó jelentőségűek a tanulók továbbtanulási esélyeinek alakulásában. Az érettségiző diákok esetében elrendelt intézkedések alapvetően az érettségi lebonyolítására vonatkoztak, amelyeket az aktuális járványhelyzet befolyásolt. Az intézkedések jogszabályi szintű részletezését a 2. számú függelék tartalmazza.

A járványhelyzet alatt tett érettségi vizsgák lebonyolításával kapcsolatosan hozott rendelkezések célja az volt, hogy kevesebb legyen a személyes kontaktus a vizsgák teljesítése során és sikeresen teljesíthetők legyenek az érettségik. Indokolt esetek kivételével csak írásbeli része volt az érettségi vizsgáknak, illetve bármely vizsgatárgyból tett középszintű írásbeli vizsga esetén, ha a vizsgázó írásbeli teljesítménye elérte a tizenkettő százalékot, de nem érte el a huszonöt százalékot, szóbeli vizsgát lehetett tenni. A jogszabályi rendelkezések célja az volt, hogy az érettségiző tanulók ne kerüljenek hátrányos helyzetbe a járványhelyzet miatt. A távolléti oktatás feltételrendszerét ezek az intézkedések nem befolyásolták.

A digitális oktatási helyzet további kihívásai

A veszélyhelyzeti intézkedésként a digitális oktatási mód életbe lépésével alapjaiban változott meg az oktatási és képzési rendszereken belüli és az azok közötti kommunikáció módja. A távolléti oktatás sok olyan problémát felerősített, amely a normál oktatási helyzetben helyi szinten kezelhető volt, de távolléti oktatási helyzetben kihívást jelentett, illetve korábban elenyésző mértékben jelentett problémát.

Az oktatás elérésének érdekében a Kormány az 501/2020. (XI. 14.) Korm. rendelettel a veszélyhelyzet ideje alatt a digitális oktatással érintett családokat segítő intézkedésekről, a helyhez kötött internet-hozzáférési szolgáltatás ingyenes igénybevételenek bevezetéséről döntött. 2021. március 6-tól a Kormány a helyhez kötött internet-hozzáférési szolgáltatás ingyenes igénybevételenek lehetőségét kiterjesztette az alapfokú nevelést-oktatást folytató köznevelési intézmények tanulóira is.

A hátrányos helyzetű gyermekek helyzete

A hátrányos helyzetű gyermekek oktatásának minőségével kiemelten indokolt foglalkozni, mivel esetükben a társadalmi boldogulás esélyeinek megteremtésében az oktatási rendszernek nagy felelőssége van. Az Oktatási Hivatal hivatalos tájékoztatója szerint 2021. januárjában a hátrányos helyzetű gyermekek száma 58.292 fő volt, melyből 44.695 főt az általános iskolai, 12.739 főt a középfokú intézményekben tanulók tettek ki. Az általános iskolai halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek 45.284 fő, a középiskolai halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek száma 12.739 fő volt. (OH, 4, 2020.)

A hátrányos helyzet a társadalmi hátrányokból, elsősorban a szülő alacsony iskolai végzettségéből, alacsony foglalkoztatottságából, a gyermek elégtelen lakókörnyezetéből, illetve lakáskörülményeiből származtatható. Reális veszély, hogy a hátrányos helyzet által keletkeztetett feltételrendszer a távoktatás megvalósulását ellehetetleníti.

Egy holland kutatás arra hívta fel a figyelmet (Engzell et al, 2020), hogy az iskolabezárások következtében a diákokat tanulási veszteségek érték, mely veszteségek különösen a hátrányos helyzetű családokat érintették. A holland kutatás többek között arra kereste a választ, hogy mi történt a holland iskolák bezárásakor. A kutatás arra következtetésre jutott, hogy a COVID-világjárvány első hullámára jellemző rövid távoktatási időszak és a világban vezető szélessávú internet hozzáférési aránya ellenére – vagyis a holland távoktatás kiváló infrastruktúrája ellenére is – az eredmények riasztóak. Az átlagos diák alig vagy egyáltalán nem haladt előre, miközben otthon tanult. A kutatás kiemelte, hogy a veszteségek különösen a kevésbé iskolázott otthonból érkező diákok körében koncentráltak – itt a tanulási veszteség 55%-kal volt magasabb, mint az előnyösebb helyzetben lévő társaik körében.

Annak érdekében, hogy minél több tanuló tudjon digitális eszközök segítségével bekapcsolódni az új munkarendbe, a Kormány intézkedést hozott a tanulók otthoni eszközellátottságának javítása érdekében. Mivel a meglévő eszközpark egyik napról a másikra történő bővítése nem volt kivitelezhető, ahol erre lehetőség volt, az iskolai informatikai eszközök ideiglenesen családokhoz kihelyezésre kerültek. A rászoruló tanulók tanulásának támogatása érdekében is jelentős számú eszköz kihelyezése történt meg költségvetési forrásból, de beszerzések, adományok is segítették az eszközellátást. (Maruzsa, 2020).

A Digitális Pedagógiai Módszertani Ajánlások Gyűjteménye a tantermen kívüli, digitális munkarend okozta nehézségek, kihívások azonosításához és a beavatkozások hozzárendeléséhez nyújt segítséget. A segítségnyújtás elemeként pedig lehetőségeket ajánl a digitális munkarend szempontjából kifejezetten veszélyeztetett tanulók – így a hátrányos helyzetű diákok – oktatásból való kiesésének, leszakadásának megelőzésére is.

A kimaradással, lemaradással veszélyeztetett tanulók rendszerben tartásának egyik kulcsa a potenciálisan érintett tanulók korai azonosítása. A Digitális Pedagógiai Módszertani Ajánlások Gyűjteményének ajánlása alapján első lépésben a kimaradók, lemaradók körét kell definiálni. Ehhez pedig jó kiindulási alapot jelent azon alapfeltételek meghatározása, amely ahhoz szükségesek, hogy a tanulók eredményesen vehessenek részt a digitális munkarenddel járó, tantermen kívüli oktatásban. Annak elérése érdekében, hogy az iskola bezárását követően a hátrányos helyzetű gyerekek is részesei lehessenek az oktatásnak, a hátrányos helyzetű tanulókat nagy arányban oktató iskolák szerepe kiemelkedő jelentőségűvé vált.

A diákok teljesítményének értékelésével kapcsolatos nehézségek

A diákok teljesítményének értékelése a pedagógiai munka eszköze. A szülő és a diák részére visszajelzést ad a gyerek tanulmányi eredményéről, meghatározza későbbi tanulmányait, amely pedig az egész életvitelére hatással van. A járványhelyzet okozta digitális munkarendben történő iskolai oktatás abból az aspektusból is megnehezítette a pedagógusok munkáját, hogy a diákok teljesítményének értékelése a valódi tudást, megszerzett ismeret mértékét tükrözze.

A Digitális Pedagógiai Módszertani Ajánlások Gyűjteménye ehhez módszertani támogatást nyújtott. (időkeretek közé, 2020.) Az útmutató ajánlása szerint az online körülmények között lebonyolított távtanítás módszertanában a hagyományos értékelő eszközök egy részét érdemes lecserélni a formatív értékelésen alapuló komplexebb értékelési eszközökre, az ön- és társas értékelés különböző eszközeire, ellenőrző és értékelő tábla használatára, szóbeli és írásbeli visszajelzésekre, online beszélgetésekre.

A digitális oktatási helyzetben nem szabad túlzásba vinni a hagyományos röpdolgozatok vagy témazáró dolgozatok írását, vagy a megszokott feleltetést. Amennyiben pedig a tanulók szóbeli megnyilvánulásainak a számonkérésnek értékelésére kerül a sor, ott a beszélgetések, viták, előadások, bemutatók alkalmazhatóak. Ezekkel a módszerekkel pedig ki lehet zárni a meg nem engedett eszközök és segítség használatát is (OH, 5, 2020.).

Az értékelésnek jó lehetőségei vannak az online térben, léteznek olyan felületek, amelyeken kvízek állíthatók össze, ezek lehetőséget adnak a többszöri próbálkozásra is, így a gyakorlás is biztosított. Ugyanígy érdemes alkalmazni a „gamifikációt”, vagyis a játékosítást, ezen keresztül a tanulók pontokat gyűjthetnek, előreléphetnek különböző szinteken. Ezeknek a rendszereknek az előnye, hogy a diákok hibázhatnak, de többször is próbálkozhatnak, így az érdeklődés és a motiváció fenntartható, a teljesítménykényszerrel együtt járó stressz is csökkenhet.

Ugyanakkor, ezen technikák alkalmazása a pedagógusoktól szemléletváltást kíván, az „itt és most” helyzetben való mérések hagyományától el kell szakadni. Az ilyen rendszerek kritikusan attól tartanak, hogy az nem méri a valós tudást, holott a lexikális felkészültség szerepe épp a digitális oktatási paradigma keretei közt értékelődik át.

A diákok figyelmének lekötése - aktív részvétel biztosítása

Az iskola sok szempontból rendezte a tanulás-tanítás folyamatát. Beosztotta az időt és teret, keretet adva az alkalmazható pedagógiai módszereknek, eszközöknek. Az egy térben lévők egy csoportot alkottak, ahol a közös munka a tanári irányítás mellett valósult meg. A tantermen kívüli, digitális oktatásban a tanár csak ritkán és egy képernyő képén keresztül látja a diákokat, a visszajelző információk túlnyomó többsége elvész, amelyre korábban támaszkodhatott a tanulók figyelmét illetően, és amely alapján döntést hozhatott az előrehaladás sebességével és mélységével kapcsolatban. (OH, 5, 2021.)

Egy online- és távoktatással kapcsolatos kérdőív 2020. április 9-től május 10-ig volt elérhető a School Education Gateway portálon. A 4859 fő válaszadó 86%-a pedagógus vagy iskolavezető volt. Az online felmérés egyebek mellett arra kereste a választ, hogy melyek voltak azok a legnagyobb kihívások, amelyekkel a tanárok az online oktatásra/távoktatásra való átálláskor szembesültek. A válaszadók 18,6%-a (906 fő) az érdektelenséget mutató tanulók motiválását jelölte meg válaszában. Emellett a válaszadók több mint kétféle ötödének (42,7%, 2074 főnek) jelentett gondot továbbá a tanulók motiválása. (School Education Gateway, 2020.)

A Digitális Pedagógiai Módszertani Ajánlások gyűjteménye szerint a tanulók érdeklődésének és motivációjának felébresztéséhez különös figyelmet kell fordítani. Ha a digitális oktatás során a tanulási alkalmakat keretbe foglalja a ráhangolódás és a visszajelzés, akkor sokkal nagyobb az esély a tanulók érdeklődésének és motivációjának, jelenlétének megtartására.

A digitális oktatás hatékonyságának mérése és nehézségei

A hatékonyság, eredményesség és méltányosság a köznevelés megítéléséhez a leggyakrabban használt fogalmak. A hatékonyság fogalma közgazdaságtani szempontból kétfajta értelemben is megközelíthető. Az egyik megközelítés szerint a rendelkezésre álló erőforrásból kell minél nagyobb eredményt elérni, a másik

megközelítés szerint minél kevesebb ráfordítással, befektetéssel ugyanazt az eredményt elérni. A közneveléssel kapcsolatosan megfogalmazható cél az, hogy minél eredményesebb legyen. A köznevelés közpénzekből fenntartott közszolgáltatás, ahol törvény szabja meg a szolgáltatás minimumát, mely sok egyéb kritérium mellett a tankötelezettség betartását és a tantervi szabályozás által lefektetett minimumok garantálását jelenti. Ahogy közgazdasági értelemben sincs értelme hatékonyságról beszélni akkor, ha selejtet gyártanak, a köznevelési minimum az, hogy a gyerekeket a tankötelezettségi korig iskolában kell megtanítani írni, olvasni és számolni. (Lannert, 2004).

Az eredményesség fogalma a közoktatásban széles körben használt fogalom. A nemzetközi gyakorlat szerint az eredményességvizsgálat nem pusztán végterméket, hanem kimenetet mér és alapvetően a tanulói teljesítménymérésén alapszik. Itt az időben zajló változás a legfontosabb, ahol rögzítik a kezdő állapotot és a lezajlott fejlődést helyezik a középpontba. (Lannert, 2004.) A diákok oktatási eredményességének megítéléséhez leginkább a kompetencia felmérések, nemzetközi kontextusban való összehasonlításához a PISA-felmérések nyújthatnak jó kiindulási alapot.

Elemzésünkben a digitális oktatás hatékonyságmérésének fókuszkérdése, hogy megvalósult-e úgy az oktatás, hogy az biztosította a gyermekek oktatáshoz való jogát, amelyben érvényesültek a hatékonyság, az eredményesség a méltányosság szempontjai is.

Alapkérdés, hogy részesült-e mindenki abban az oktatásban, ami biztosítja a tanulmányi előrehaladást. Az oktatás hatékony megvalósítását jelzi, ha biztosított volt minden gyermek tanulás lehetősége, rendelkezésre álltak az alapfeltételek.

Jelzi a hatékonyságot, hogy mennyire sikerült a tananyagot a diákoknak elsajátítani, sikerült-e valamilyen feladatot beadni, megtörtént-e a beadott feladatok értékelése, érkezett-e tanári visszajelzés az elvégzett feladatokra vonatkozóan, hogy azok jól, vagy éppen kevésbé sikerültek. Fontos tényező az is, hogy milyen mértékben érvényesült a pedagógus támogató szerepe, sikerült-e segíteni a gyengébben teljesítőket, fenntartani a korábbi kapcsolati minőséget.

A hatékonyság egyik mutatója lehet a digitális oktatásra fordított idő alakulása, amely egyaránt vizsgálható a tanárok, a diákok és a szülők vonatkozásában. Egyértelműen növeli a ráfordított időmennyiséget a nem megfelelően kiválasztott platform, vagy amennyiben túl sok platform használatára kényszerülnek a szereplők, a használatára vonatkozó jártasság hiánya, illetve ha a pedagógusok egy része nem tudta a digitális tananyagát összeállítani, meglévő tananyagait digitális tananyaggá fejleszteni. A ráfordított idő növekedése a szülő részéről is magyarázható egyrészt azzal, hogy a szülő digitális jártassága is elmarad a kívánatos szinttől.

Az elemzés kutatási területét jelentette az a tényező is, hogy a tanulás, ismeretadás és a kapcsolattartás eszközeiként használt platformok hogyan szolgálták ki a távoktatást.

Az ismertett sajtóságek ugyan rámutatnak azokra a mozzanatokra, melyek visszafogják a digitális oktatás megfelelő megvalósulását, azonban nem számszerűsített mutatóként értelmezhetők.

Az oktatás – így a digitális oktatás kompetencia alapú ellenőrzése, eredményességének és hatékonyságának mérése, értékelése az ágazati irányító kiemelt feladata. A hazai közoktatásban a diákok tárgyi tudás feltérképezésére használt kompetencia eredmények összevetésére – a járvány előtti és utáni eredmények tekintetében – az Országos kompetenciamérést követően, 2021. május 26-át követően kerülhet sor az Nkt. 80. § (1) bekezdése és a 27/2020. (VIII.1.) EMMI rendelet 11. § (1) bekezdése értelmében.

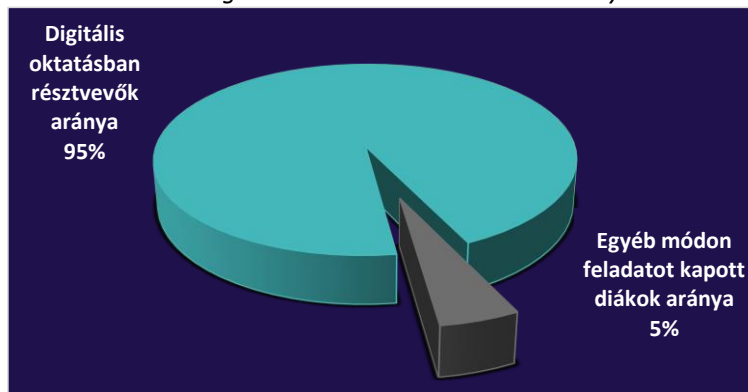
A digitális oktatás hatékonyságának és eredményességének mérési tapasztalatai

A digitális munkarendben történő oktatás bevezetését követően számos olyan kutatás látott napvilágot, amelyek a digitális oktatás hatékonyságának, eredményességének kérdéskörét közelítették meg. A kérdőíves felmérésekre épített kutatások egy része a pedagógusok, másik részük a diákok vagy a szülők szemszögéből igyekezett választ keresni a digitális munkarend keretében megvalósuló gyakorlata. A kutatások mind-egyike több szempont szerint igyekezett bemutatni a digitális munkarendben történő oktatás előnyeit, hátrányait, de mindegyik más, részben átfedő szempontokkal operált előzetes hipotéziseikhez igazodva. Ennek következtében a digitális oktatásnak más- más részletére derült fény. A kutatásokból azokat építettük be elemzésünkbe, amelyek a fő hatótényezők mentén nyújtottak információt a távolléti digitális oktatás problémáiról és egyben következtetni engednek arra, hogy hol tartunk az oktatás digitalizációja felé vezető úton.

A digitális oktatáshoz való hozzáférés

5. számú ábra: A digitális oktatásban résztvevők aránya

Forrás: ÁSZ szerkesztés (Maruzsa, 2020 alapján)

A méltányosság körben megfogalmazható egyik fontos kérdéssel, hogy a közoktatás távolléti oktatási módszerre történő átállása következtében hány diák nem vett részt az oktatásban. A Klebelsberg Központ a tankerületek körében végzett felmérése alapján (5. számú ábra) a tanulók mintegy 95%-a vett részt az oktatás valamely digitális formájában 2020. év tavaszán. (Maruzsa, 2020.) A fennmaradó létszám kimaradt a digitális oktatásból.

A hátrányos helyzetű gyerekek

oktatási helyzetének javításán dolgozó három szervezet: a Rosa Parks Alapítvány, a Motiváció Egyesület és a Partners Hungary online kutatásban kérte egy kérdőív kitöltésére a pedagógusokat. A három szervezet 425 fő, túlnyomórészt hátrányos helyzetű diákot tanító pedagógust kérdezett meg 2020. áprilisában. A válaszadó pedagógusok kétharmada általános iskolában tanított, nagy többségük (83%) állami iskolában, 10% egyházi és 7% alapítványi iskolában dolgozott.

A kérdőíves felmérésének eredményei azt mutatták, hogy minél nagyobb a halmozottan hátrányos helyzetű diákok aránya egy iskolában, annál alacsonyabb az oktatásban résztvevők aránya. A kutatás a területi különbségekre is rámutatott, hiszen a válaszadó pedagógusok becslése szerint Budapesten a vizsgálatot érintett, többségében hátrányos helyzetű gyermekeket oktató köznevelési intézményekben a diákok négyötöde részt vett a digitális oktatásban, ez az arány a nagyközségekben csak 65%. A kimaradás okaként legtöbbször az infrastruktúra hiányát, számítógép, internetkapcsolat hiányát, vagy ezek szűkösségét jelölték meg, illetve kisebb részben egzisztenciális gondokat, hogy a diákoknak be kell segíteni a háztartási munkába, a kisebb testvérek felügyeletébe. (Partners Hungary, 2020.)

Az egyenlőtlenségek alakulását Magyarországon a koronavírus járvány idején a Friedrich Ebert Stiftung politikai alapítvány vizsgálta. Kutatása egy országosan és Magyarország hét statisztikai régiója szempontjából is reprezentatív telefonos közvélemény kutatáson alapult, mely 2020. május 26-29. között zajlott. A kutatásban 1900 fő vett részt a 18 és 65 év közöttiek köréből. A kutatás az egyenlőtlenségek alakulását vizsgálva – a munka világa és a gondoskodás mellett – a digitális hozzáférést vizsgálta. A kutatás szerint a megkérdezettek 91%-a rendelkezett otthonában internet hozzáféréssel. Az anyagi nehézségekkel küzdők között azonban 60%-os arányban van otthon internet. A kutatás rámutatott arra, hogy azok közül, akik rossz anyagi helyzetben élnek, mindösszesen 57%-a rendelkezett számítógéppel, 67 %-uk okostelefonnal és 14%-uk tablettel. A kérdezettek 5,5%-a olyan háztartásban élt, amelyben sem laptop, okostelefon és tablet sem volt, amely a kutatás szerint „azért fontos, mert ezen háztartások közül minden tizedikben van iskolás korú gyermek, vagyis feltehetőleg ezek a gyerekek az otthoni digitális oktatás idején hátrányokat szenvedhetnek”. (Fodor et al, 2020.)

A „Lépjünk, hogy Léphessenek” Közhasznú Egyesület egy online kérdőívvel kívánta felderíteni 2020. tavaszán, hogy a fogyatékkal élő és a Sajátos Nevelési Igényű tanulók oktatása hogyan zajlott a távoktatás alatt. A kérdőív kitöltésére az Egyesület Facebook oldalán volt lehetőség, melyre 770 válasz érkezett. A kérdőív a kitöltők száma és az online jellege miatt nem tekinthető reprezentatívnak. A válaszok 29%-a érkezett a fővárosból, a kitöltők gyermekeinek 5%-a volt magántanuló. A felmérés arra kereste – egyebek mellett – a választ, hogy a távoktatás idején milyen gyakorisággal részesültek valamilyen fejlesztésben. A felmérés eredménye alapján a gyermekek 8,2%-a semmilyen távoktatásban nem részesült, továbbá 15,1%-uk pedig hetente egy alkalommal részesült valamilyen fejlesztésben. A válaszadók csaknem kétharmada szerint (59%) mindennap fejlesztésben részesült a gyermeke. (Lépjünk Egyesület, 2020.)

Reális veszély, hogy voltak olyan diákok, akik az online oktatáshoz nem fértek hozzá. „A hátránykiegyenlítés érdekében azon tanulók számára, akiknél a családi körülmények nem tették lehetővé az otthoni tanulást, az iskolák lehetőséget biztosítottak az iskolában, a gyermekfelügyelet idején történő eszközhasználatra.” (Maruzsa, 2020). Amennyiben ők egyéb módon nem kaptak támogatást akkor a számukra a digitális

oktatás időszaka teljes mértékben kieső időt eredményezett, amely tartós hátrányt okozhat. A digitális oktatás helyettesítésére e tanulói körben ugyan voltak egyéb módszerek, de ezek teljeskörűsége kérdéses, minőségileg pedig nem jelenthettek ugyanolyan oktatási folyamatot, mint amit a digitális oktatásban részt vevők megkaptak, így a gyerekek közötti különbséget a digitális oktatási helyzet tovább mélyíti. Mindezek alapján reális kockázati pontot jeleznek a digitális oktatáshoz való hozzáférés eredményei, ami a veszélyeztetett csoportokra még inkább érvényes.

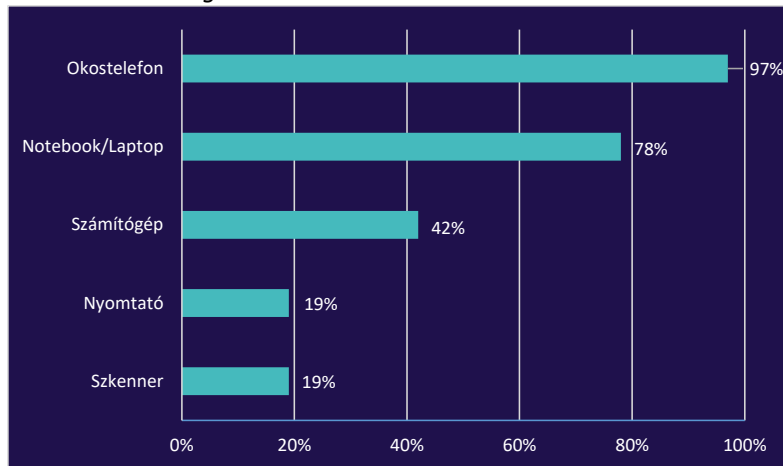
IKT eszközök rendelkezésre állása és használata

A távolléti oktatás csak úgy tud megvalósulni, ha az érintettek rendelkezésére áll megfelelő mennyiségű és minőségű számítógép vagy egyéb kommunikációra és feladatvégzésre alkalmas eszköz és szélessávú internet szolgáltatás. A méltányosság, az egyenlő esélyek biztosítása szempontjából fontos tényező. „Magyarországon a köznevelésben és a szakképzésben résztvevő tanulók döntő többsége - az országos kompetenciamérés adatai alapján több mint 90%-os arányban - rendelkezett számítógéppel és internetkapcsolattal otthoni környezetében is.” (Maruzsa, 2020).

Ezt az arányszámot jelzi az ÁSZ Flash Report kutatása is (Németh, 2020.), mely az IKT eszközhasználatra is rákérdezett. Az Állami Számvevőszék a járvány kitörése után nem sokkal felmérte saját dolgozói körében a távolléti oktatásra vonatkozó tapasztalatokat. A válaszok 2020. április 6. és 9-e között érkeztek be, a megelőző időszakra vonatkozóan. Az ÁSZ kutatásának célja az volt, hogy mint munkáltató a veszélyhelyzet fennállása alatt összesítse és értékelje a digitális oktatás bevezetésével kapcsolatos szülői tapasztalatokat, beazonosítsa a digitális oktatás kínálta előnyöket és nehézségeket, valamint a kutatás eredményei alapján meghatározza, hogy milyen támogatást nyújtson az érintett munkavállalóknak, hogy az egy háztartásban, egy időben zajló digitális oktatást és távmunkát eredményesen végezhessek.

Hangsúlyozni kell, hogy a minta nem reprezentatív az oktatással érintett magyar populációra. A kutatási kérdések megválaszolásában a kérdőívre 72 fő munkatárs válasza érkezett be, a válaszadók a képzettebb, magasabb jövedelmi csoportba tartozó háztartások közül kerültek ki.

6. számú ábra: Digitális eszközök használata a családokban

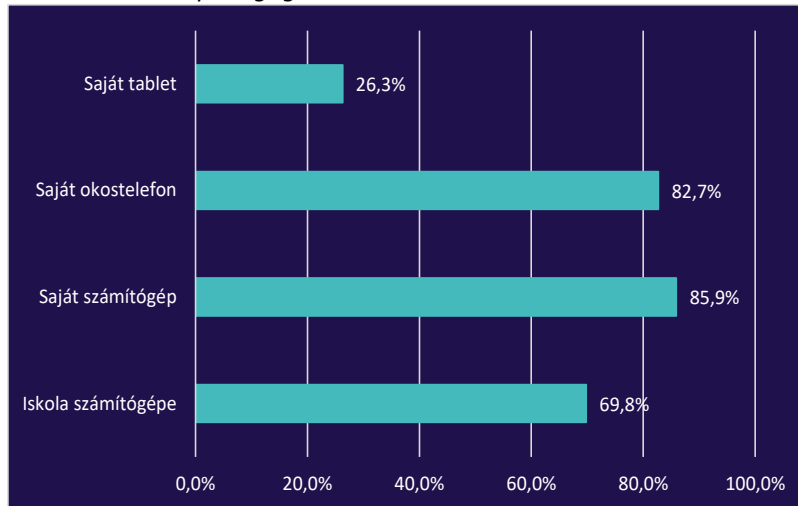
Forrás: Flash Report ÁSZ szerkesztés

A szülők válasza azt mutatják (6. számú ábra), hogy a kutatásban érintett családok 93%-a, vagyis a családok meghatározó többsége rendelkezett a digitális oktatáshoz szükséges eszközökkel. Ugyanakkor amennyiben a családon belül több iskoláskorú gyermek volt, az eszközök száma nem minden esetben volt elegendő. A hiányzó eszközt az érintett szülő – nem tervezett beruházásként- beszerezte.

A Századvég „2020 pedagógus felmérés KRÉTA rendszeren keresztül” (a továbbiakban Századvég Pedagógus felmérés) című kutatása során megkérdezte a tanárok véleményét az új munkarendre való átállás személyes tapasztalatairól. Ezen belül vizsgálta azt, hogy a pedagógusok heti tanórai felkészülési ideje hogyan alakult a digitális oktatás bevezetése előtt és annak bevezetése után, rákérdezett az eszközhasználatra is. (Maruzsa, 2020.) A felmérés során a teljes pedagógus állomány megszólításra került az eKréta keresztül 2020. év tavaszán, kvantitatív kérdőíves adatfelvétel keretében, a teljes válaszadói létszám 9353 fő volt.

7. számú ábra: A pedagógusok rendelkezésére álló eszközök összetétele

Forrás: ÁSZ szerkesztés (Maruzsa, 2020 alapján)

A felmérésben 9321 értékelhető válasz született az eszközhasználattal kapcsolatban. Ennek eredménye (7. számú ábra) szerint a pedagógusok leginkább saját számítógépeiket és okostelefonjaikat használták. A felmérésben részt vett pedagógusok 69,8%-a az iskola által biztosított számítógépet is használt.

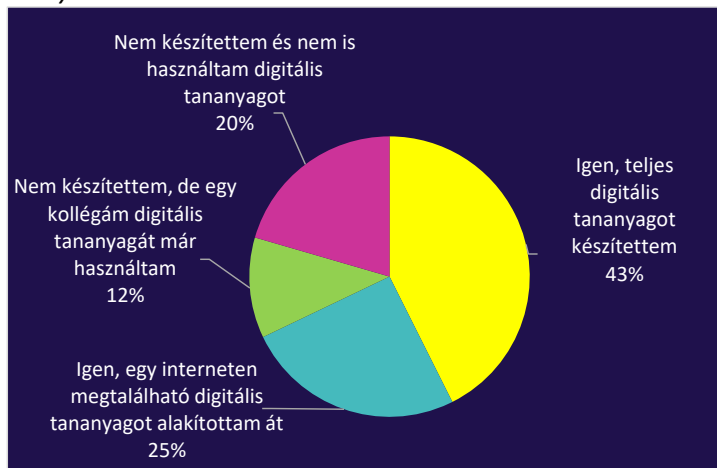
A digitális oktatás lebonyolítása érdekében a tanárok saját eszközeiket az oktatás rendelkezésére bocsátották.

A szereplők digitális kompetenciája

A távolléti oktatás megvalósulása, az hogy átadásra, elsajátításra kerül-e az ütemezett, tartalmi-, és időkeretek közé szorított tananyag a tanár és diák digitális kompetenciaszintjétől is függ.

A digitális oktatás megélését feltérképező 312 pedagógus és 901 fő szülő bevonásával készült, 2020. júniusában megjelent kérdőíves kutatás (Malatyinszki, 2020.) többek között arra kereste a választ, hogy a magyar közoktatásban a pedagógusok milyen digitális kompetencia képzéseken vettek részt, nem számolva ide az intézményen belüli képzéseket és a rövid idejű, belső továbbképzéseket. Az eredmények szerint a válaszadó pedagógusok közel 15%-a nem vett részt egyetlen képzésen sem, ami érintette volna a digitális oktatás témáját, 27,8%-a egy képzésen, kitöltők 43%-a 2-5, 14,2%-a ötnél több képzésen vett részt. A válaszadók 36,9%-a egy éven belül, 32,2%, 1-3 éve míg három éven túl a kitöltők 30,9%-a vett részt képzésen.

8. számú ábra: A pedagógusok tananyag készítési és használati arányai

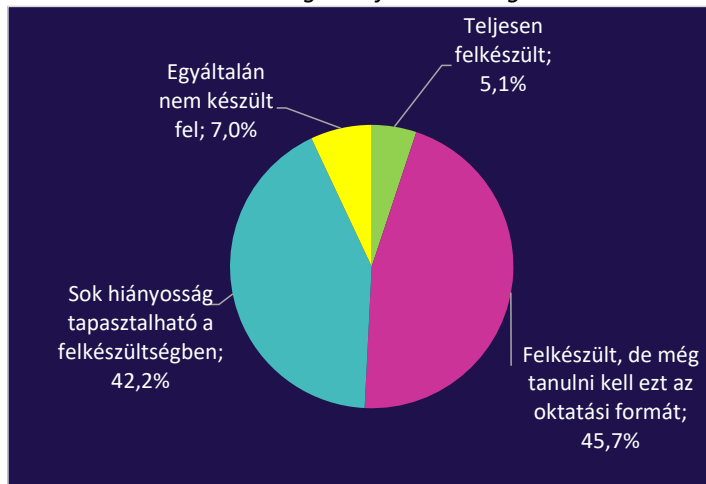
Forrás: ÁSZ szerkesztés (Maruzsa, 2020) alapján

A témához kapcsolódik a Századvég 2020. évben elvégzett pedagógus felmérése, amely megvizsgálta, hogy a milyenek a pedagógusok tananyag készítési és használati arányai (8. számú ábra). Az erre a kérdésre született 9320 értékelhető válasz alapján az eredmények azt mutatták, hogy a pedagógusok mintegy 20%-a korábban nem készített és nem is használt digitális tananyagot a munkája során, 12 %-os arányban felhasználó szerepkörben alkalmazott ilyen tananyagot. (Maruzsa, 2020.) Esetükben nem számolhatunk azzal, hogy a digitális tananyagok használatának beépült gyakorlata jellemző lenne.

A távoktatásra való átállás egyik kockázati pontja a tanárok digitális oktatásra való egyenlőtlen felkészültsége, ami nyilván az oktatás lebonyolítására és az oktatás minőségi színvonalának alakulására is hatással van.

Az ismeretek átadhatóságát befolyásoló másik tényező a diákok digitális kompetenciája, ami természetesen nemcsak az eszközhasználatban mutatkozik meg, ahhoz szükséges az önszabályozó tanulás képessége is. (Proháczi, 2020.)

9. számú ábra: A diákok digitális felkészültsége

Forrás: ÁSZ szerkesztés (Malatyinszki, 2020) alapján

A Kodolányi János Egyetem kutatása szerint a pedagógusok véleménye alapján (9. számú ábra) a digitális oktatásra teljes mértékben felkészült a diákok száma alacsony. A diákok kicsivel kevesebb mint fele készség szinten tudja használni az eszközöket és nem jelent számukra technikai problémát a megfelelő oktatási tartalmakhoz, felületekhez való hozzájutás. A kutatás külön hangsúlyozta, hogy a diákok kompetenciája a „közösségi- és médiatartalmak használatában kiemelkedők, de gyakorlati, praktikus, oktatási célú alkalmazásban szerényen teljesítenek.” (Malatyinszki, 2020.)

Az ÁSZ Flash Reportja is rákérdezett

a diákok és a szülők kompetenciaszintjére. A kutatási eredmény nem meglepő módon azt mutatta, hogy a gyermekeknél a digitális oktatáshoz szükséges és elegendő kompetenciák a gyermekek életkorától függően változnak. Jellemzően az alsós gyermeket nevelő szülők véleménye szerint, a 7-10 éves gyermekek nem rendelkeznek megfelelő, elegendő tudással ahhoz, hogy az önálló tanuláshoz szükséges kommunikációt lebonnyolítsák, a tanuláshoz szükséges információkat, munkalapokat elolvassák, hosszú ideig koncentrálnak a számítógép előtt. Alsó tagozatos gyermekeknél sok esetben a feladatok elkészítésében a szülő is tevéteges szerepet vállal, így a szülők kompetenciaszintje a meghatározó. (Németh, 2020.)

A digitális oktatás során használt platformok

A Digitális Oktatási Stratégia rendelkezett arról, hogy a tanítás-tanulás folyamatát mind a pedagógusok, mind a tanulók felé támogatnia kell egy olyan elektronikus platformnak, amely biztosítja elektronikus tananyagok létrehozását, szerkesztését, megosztását, lejátszását, valamint mérés-értékelési feladatok kiosztását és az eredmények begyűjtését, illetve amennyiben ezt a feladat jellege lehetővé teszi kiértékelését. Ennek keretében a DOS meghatározta, hogy valósuljon meg a Nemzeti Köznevelési Portál (NKP) továbbfejlesztése és funkcióbővítése a pedagógusok közötti tudásmegosztás lehetőségeinek szélesítésével és a tartalmi kínálat bővítésével. (DOS, 2016.)

A Nemzeti Köznevelési Portál egy ingyenesen elérhető olyan oktatási platform, amelynek célja a digitális pedagógia módszertani támogatása volt. Ebben a digitális térben a kevésbé jártasok is könnyen találhatnak módszertani segítséget és megfelelő tananyagot. Tehát a Nemzeti Köznevelési Portál – a köznevelési célra rendelkezésre álló platformok egyikeként – már a digitális oktatásra való áttérés előtt rendelkezett olyan funkciókkal, mellyel egy tantermen kívüli oktatás támogatható. A járványidőszak kezdetén megjelent új verzió tette lehetővé az okostankönyvek elérését.

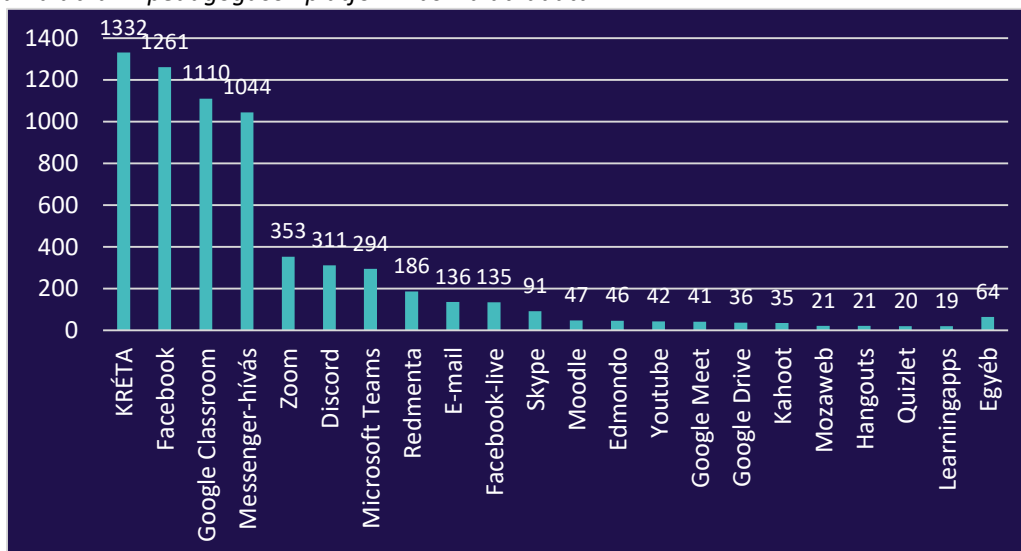
2020 márciusában, a digitális oktatás bevezetésével a pedagógusoknak napok alatt kellett kialakítani a személyesen átadni tervezett tananyagokat a tanév hátralévő részére, digitális formába önteni, illetve felosztani feldolgozható részletekre. A pedagógusok szabad kezet kaptak abban, hogy a számukra leginkább megfelelő digitális platformot válasszák a diákokkal való kapcsolattartás keretében. A központi KRÉTA alkalmazások mellett egyéb együttműködési tereket is használtak az oktatási tevékenységek folytatásához.

Egy hazai mobilszolgáltató cég, a Telenor megbízásából az IPSOS Instant Research cég 550 fő megkérdezésével, 2020. április 9-14. között, nemre, korra, településtípusra és régióra nézve reprezentatív mintán alapuló kutatásában a távoktatás megélésére kereste a választ.

A kutatás arra világított rá, hogy legtöbb iskolának ugyan sikerült 3 vagy kevesebb platformmal (62%) megoldania a tanítást, viszont akadtak olyanok is (6%), akik legalább 6 felületet használtak a tantermen kívüli oktatás megvalósításához. A programok tekintetében a felmérés változatos képet mutatott, a leggyakrabban használt platform a Köznevelési Elektronikus Ügyintézési Rendszer, az eKRÉTA volt, melyet az általános kommunikációs csatornák, mint a Facebook (36%), az Email (34%) és a Zoom (32%), Messenger (28%) illetve Teams (18%) követték. (Telenor, 2020.)

Az Alapítvány a Diákközpontú Oktatásért szervezet a 2020. évi távoktatásáról szóló felmérésében (ADOM, 2020.) az online oktatás tapasztalatait gyűjtötte össze az érintettek (diákok, pedagógusok, szülők) véleménye alapján, a minta legnagyobb arányban a köznevelés érintettjei közül került ki. A felmérésük online kérdőív formájában elérhető volt a Google Forms felületén, adatfelvételi időszaka 2020. március 23-tól 2020. április 12-ig tartott.

10. számú ábra: A pedagógusok platformhasználati adatai

Forrás: ÁSZ szerkesztés, (ADOM 2020) válaszai alapján

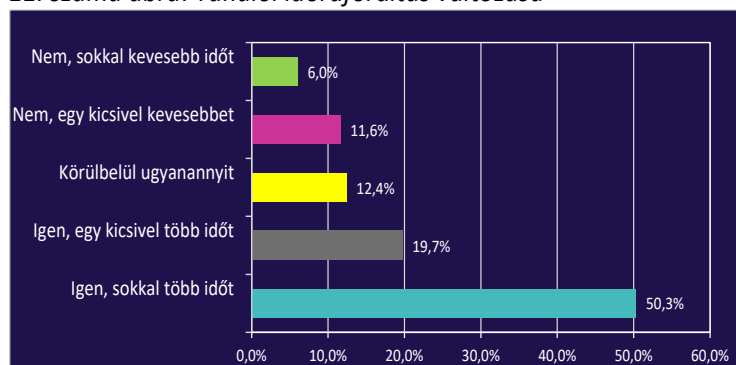
A felmérés a tanárok a platformválasztására is rákérdezett, a kérdésre 1911 pedagógus válaszolt (10. számú ábra). A válaszok azt mutatják, hogy az online oktatás során rendkívül sokféle platformot használtak a tanárok. Az elemzés a diákok változtatásra vonatkozó igényeik kapcsán az mutatta, hogy válaszadó diákok 18,2%-a egységesebb platformválasztást tartana célszerűnek, miáltal a tanárok által kiadott feladatok nyomkövethetőbbek lennének.

A divergens platformválasztás jelzi, hogy a távolléti oktatás bevezetésekor nem állt rendelkezésre az oktatás kivitelezésére olyan már bevált csatorna, amely egységes keretet biztosított volna, átláthatóvá és követhetővé tette volna a tanulási folyamatot. Ez megnehezítette a pedagógusok, a szülők és a tanulók számára a házi feladatok kiadását és visszaküldését, megfelelő digitális kompetencia hiány esetében pedig óriási kihívást jelenthet. Fokozottan jelentkezhetett ez a probléma a több gyermeket nevelő szülők esetében, számukra már követhetlenné is válhatott a folyamat. A szerteágazó platformválasztás felveti az a kérdést is, hogy milyen mélyen gyökerező hagyományai vannak a digitális módszertanoknak az oktatási rendszerben.

A platformválasztás a digitális oktatási rend első elrendelése során még a lehetőségek keresése jegyében zajlott, lévén nem volt tapasztalat azok célszerűségét tekintve, így az nem illeszkedett megfelelően a gyermekek felkészültségéhez sem.

A digitális oktatásra fordított időszükséglet

11. számú ábra: Tanulói időráfordítás változása

Forrás: ÁSZ szerkesztés, (ADOM 2020) válaszai alapján

A távolléti oktatás hatékonyságának egyik figyelmet igénylő jellemzője a tanulási tevékenységre fordított idő változása. Az ADOM felmérése alapján (11. számú ábra) a diákok fele (a kérdés válaszadóinak túlnyomó többsége középiskolás volt) válaszolta, hogy sokkal több időt tölt tanulással a digitális oktatás során, mint a jelenléti oktatás keretei között, még a fennmaradó csoportból is mintegy ötödük szerint is növekedett a tanulásra fordított idő. Ennek

háttértényezői összetettek lehetnek. Összefüggésben lehet azzal, hogy a diákok még nem sajátították el az önszabályozó tanulást, nem tudták az idejüket jól beosztani az összerosódott szabadidő és tanulóidő keretei között, vagy még nem rendelkeztek olyan szintű digitális kompetenciával, amely képessé tette volna őket a kapcsolattartás és szórakozás platformjain kívül, más hasznos ismeretszerzésre, tudás elsajátításra alkalmas felületek alkalmazására is. Befolyásoló lehet az is, ha az oktatás során használt platform nem megfelelő, vagy sok platform használatát követeli meg a tanulás. (Proháczik, 2020). Ugyanezen kutatás másik kérdése alapján a diákok negatív tapasztalatként leggyakrabban a túl sok tananyagot, illetve a magyarázatok hiányát említik, ami szintén többlet időráfordítást eredményez.

12. számú ábra: Szülői időráfordítás

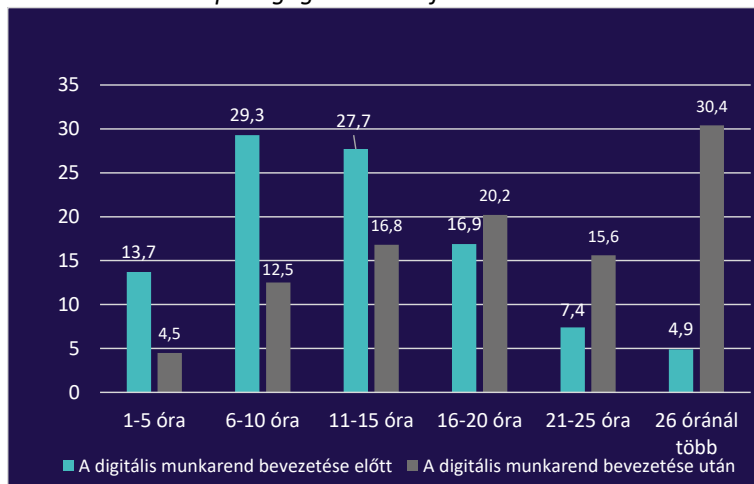

Forrás: ÁSZ szerkesztés (ADOM 2020) válaszai alapján

gas időráfordításokról is beszámol. Nyilvánvaló, hogy a szülő esetében az otthoni segítség megadása a gyermek részére függ a gyermekek számától, illetve azok életkorától, egy alsó évfolyamon tanuló kisiskolás is nagyobb figyelmet kíván. A felmérés sejteti, hogy a szülő a gyermek(ek) iskolai teendőire fordított időráfordítása nagyban függ attól, hogy a tanár a megfelelő platformot választotta-e, illetve hogy tanár össze tudta-e állítani az életkornak megfelelő digitális tananyagot, mely hatékonyan és eredményesen segíti a tanulók ismeretszerzését. Amennyiben ez nem, vagy csak részben sikerült, akkor ezek a feladatok is a szülőre hárultak. (Proháczik, 2020). Ez a családi háttér szerepére és ezen keresztül az esélyegyenlőség kérdésre is ráirányítja a figyelmet.

A Századvég már említett kutatása a pedagógusokat kérdezte meg arról, hogy mennyi időt fordítottak az óráikra való felkészülésre az új digitális munkarend bevezetése előtt és annak bevezetése után.

13. számú ábra: A pedagógusok időráfordításának változása

Forrás: ÁSZ szerkesztés Századvég Pedagógus felmérés alapján

Mindennapos tapasztalat volt, hogy a tantermen kívüli, digitális munkarendben zajló oktatás kapcsán, jellemzően az általános iskola alsóbb évfolyamain a sikeres tanítás és tanulás kulcsszereplője a szülő lett. Az ADOM felmérés kérdésére, hogy naponta körülbelül hány órát kell a szülőknek a gyermekeik iskolai teendőivel foglalkozniuk, a 3099 fő megkérdezett szülőből 2956 fő adott egyértelmű, számszerű választ (12. számú ábra). A válaszadók tizedének nem kell foglalkoznia gyermek(ek) iskolai teendőivel, de a szülők nagy aránya rendkívül ma-

A kutatás eredményei azt mutatták (13. számú ábra), hogy az átállás jelentős időráfordítás-többletet követelt meg a tanároktól. Míg a digitális, tantermen kívüli munkarend bevezetése előtt a pedagógusok mindösszesen kevesebb, mint 5%-a töltött heti 26 óránál többet az óráira való felkészüléssel, az új munkarend bevezetése után ez a létszám megszorozódott, 30,4%-ra nőtt. Az időszáv kategóriákba tartozó létszám arányok eltolódtak a magasabb időráfordítások kategóriái

felé. Az adatok szerint a tanárok lényegesen több időt fordítottak a felkészülésre a digitális oktatás megvalósítása során. (Maruzsa, 2020). Ez utalhat arra, hogy a digitális munkarend bevezetésére a tanári kar nem volt kellőképpen felkészítve, a szükséges tapasztalatok és tanári eszközkészletek nem álltak rendelkezésre és a kezdeti nehézségek leküzdése jóval több időt igényeltek.

A DIGITÁLIS OKTATÁS SZÜLŐI SZEMMEL 2021

Az ÁSZ szülői vélemény kérdőívére érkezett válaszok értékelése - összevetés a megelőző tapasztalatokkal

Mivel a legutóbbi digitális oktatási időszak már előzetes tapasztalatok birtokában érte a szereplőket, sok tekintetben lehetőség volt az adaptációra, így időszerűvé vált a tapasztalatok ismételt felmérése is. A kutatás fókuszának kiválasztását indokolja, hogy a távolléti digitális oktatás alapfeltételeiben történt változások az idő rövidege miatt ugyan még nem várhatók, de az oktatási szereplők adaptációs lehetőségei már mutathatnak változást.

Ebből a célból az Impetus Research, az Állami Számvevőszék megbízásából kutatást végzett az általános iskolás és középiskolás gyermekek szülei körében azzal a céllal, hogy felmérje a 2021. márciusában bevezetésre került digitális oktatással kapcsolatos véleményeket és tapasztalatokat. A kutatás arra fókuszált, hogy a szülői vélemények alapján a digitális oktatás milyen mértékben töltötte be szerepét, képes volt-e a köznevelési rendszer biztosítani az oktatás folyamatosságát, tudott-e megfelelő támogatást nyújtani a tanulóknak, milyen támogatást kaptak a szülők az iskolától és a távolléti oktatás milyen terhelésváltást eredményezett a diákok és a szülők tekintetében.

A felmérés során 420 szülő bevonására került sor, amely összesen 623 gyermeket érintett. A célcsoportot azok a szülők alkották, akiknek legalább egy gyermekük tanul jelenleg általános iskolában vagy középiskolában. A kutatás során vizsgált gyermekek közül 493 diák tanul állami, míg 130 diák egyéb (egyházi vagy magán) fenntartású iskolában. A kutatás online interjúk segítségével vizsgálta a szülői véleményeket. A kérdőív kitöltésére fordított idő 4-5 perc volt. Az adatfelvétel ideje: 2021. április 29. – május 4. A vizsgált időszak 2021. március hónapban zajló digitális oktatás időszaka volt.

A kutatást torzítja a kizárólag online elérhetőség, de vélelmeztük, hogy a szülők aktivitása az online térben e kérdőívek kitöltésére lehetőséget ad. Számítottunk arra, hogy a szülők körében a magasabb végzettségűek felülreprezentáltak lesznek.

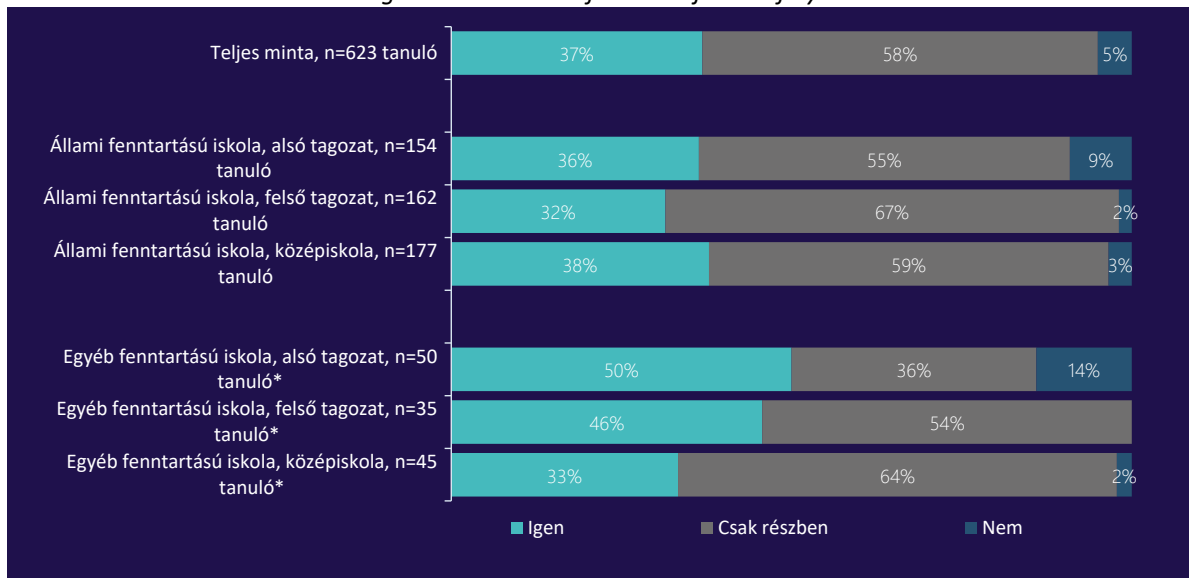
A minta regionálisan kiegyensúlyozott, Kelet-Magyarországi szülők 39%-os, Nyugat-Magyarországi 28%-os, Közép-Magyarországi szülők 33%-os aránnyal szerepelnek az adatfelvételen. A felmérésben részt vevő szülők száma 420 volt, zömében 54 év alatti életkorral, az összes gondviselő közel fele 44 év alatti. A megkérdezettek nagy része egy gyermeket nevel. Egyedüli gyermek a családban gyermek minta 61%-a, a gyermekek 29%-a 2 gyermekes, 9%-uk 3 gyermekes, míg 1%-uk 4 gyermekes családban él. A felmérésbe bevont gyermekek száma 623, ebből állami fenntartású iskolába 493, egyéb fenntartású iskolába 130 gyermek jár. Az érintett gyermekek évfolyamának megoszlása a vizsgált mintában egyenletes.

Kutatási eredmények

2021 márciusában, a digitális oktatás során az iskola pedagógusai megtartották gyermekének az órarend szerinti tanítási órákat?

A kutatásban részt vevő szülők úgy nyilatkoztak (14. számú ábra), hogy 2021. márciusában a vizsgált gyermekek többségére vonatkozóan mintegy 58%-ban csak részben kerültek megtartásra az órarend szerinti tanítási órák, míg a diákok valamivel több mint harmadánál minden órát megtartottak a pedagógusok. Bár nem magas számban, de a gyermekek 5%-ánál azért előfordult az is, hogy a szülői vélekedés szerint egyáltalán nem tartották meg az iskolai órákat.

14. számú ábra: Tanítási órák megtartása az iskola fenntartója és évfolyam szerint

Forrás: ÁSZ felmérés (Impetus Research, 2021)

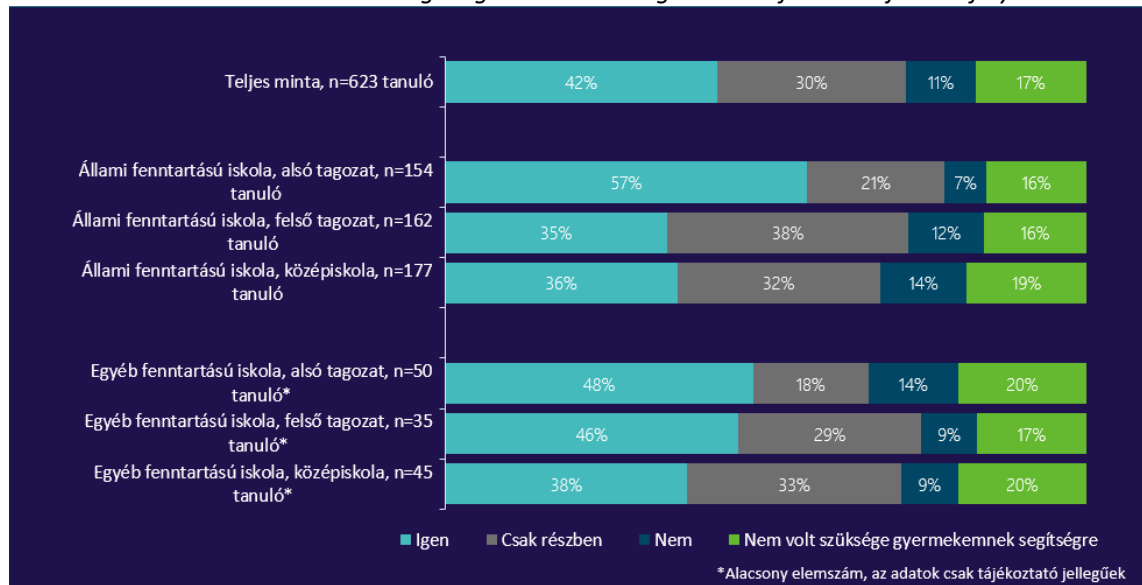
Ha az iskola fenntartója szerint értékeljük az eredményeket, azt látjuk, hogy az egyéb, azaz egyházi vagy magánfenntartású iskolák esetén valamivel magasabb azoknak a gyermekeknek az aránya, akiknek megtartottak minden órát. Ugyanez igaz az alsó tagozatos diákokra is, bár érdekes módon a legfiatalabb korcsoportnál jelezték legnagyobb számban azt is, hogy egyáltalán nem tartották meg a tanítók az órarendben meghatározott órákat.

Évfolyam és fenntartó szerint vizsgálva az állami fenntartású iskolák esetén a felső tagozatosok szülei gondolták legnagyobb arányban azt, hogy gyermeküknek nem, vagy csak részben tartották meg az órarendben meghatározott órákat. Az egyéb fenntartású iskoláknál az adatok évfolyamokra történő bontása esetén már alacsony a mintanagyság, így csak tájékoztató jellegűek az adatok, mindenesetre a középiskolások szülei közül mondták legtöbben, hogy nem tartottak meg minden órát a pedagógusok.

Tekintve, hogy a digitális oktatás már több alkalommal is bevezetésre került, ez a jelenség mindenképp figyelmet érdemel, melynek okai, körülményei fontos tanulsággal szolgálhatnak. Az eredmény az iskolák, tanárok közötti különbségekre hívja fel a figyelmet.

2021 márciusában volt-e lehetősége gyermekének a digitális órákon kívül, a napi oktatási időszak alatt segítséget kérni a pedagógusoktól?

15. számú ábra: A tanároktól való segítségkérési lehetőség az iskola fenntartója és évfolyam szerint

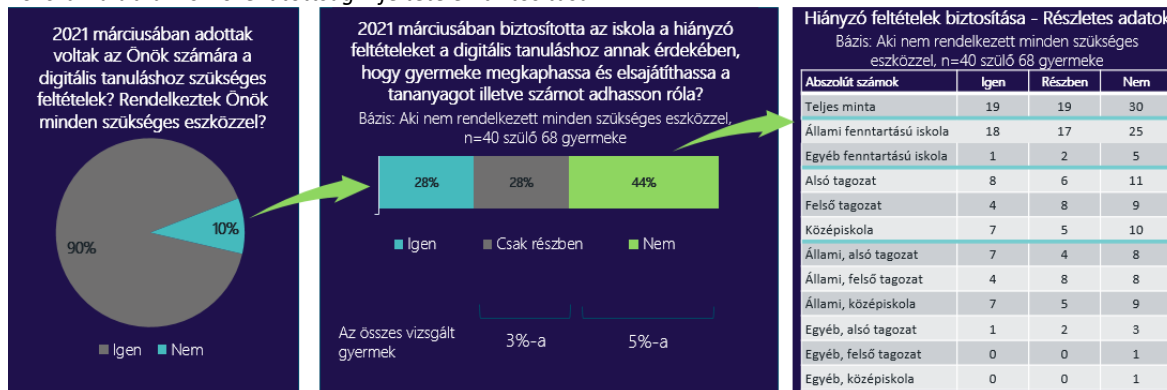
Forrás: ÁSZ felmérés (Impetus Research, 2021)

Amennyiben arra szükség volt, a segítséget igénylő gyermekek közel felének volt lehetősége (15. számú ábra) a digitális órákon kívül, a napi oktatási időszak alatt támogatást kérni a pedagógusoktól, mintegy harmaduk csak részben kapott kérdéseire válaszokat, 11%-uk pedig egyáltalán nem tudott tanítójához, tanárához fordulni. Hasonló arányban jelent meg tanári együttműködés hiánya, mint szülői probléma az ÁSZ Flash Report megelőző évi kutatásában is, ott a szülők 12%-os aránya tett említést erről. A segítségnyújtás tekintetében nincs jelentős különbség az állami és az egyéb fenntartású iskolák között, évfolyamok szerint viszont látható, hogy a legkisebb gyermekek jóval nagyobb arányban számíthattak tanítójuktól segítségre, mint az idősebb gyermekek. A különböző fenntartású iskolákba és évfolyamokba járó diákok közül legnagyobb arányban az állami fenntartású iskolák alsó tagozatosai számíthattak a pedagógusaiktól segítségre.

2021 márciusában biztosította az iskola a hiányzó feltételeket a digitális tanuláshoz annak érdekében, hogy gyermeke megkaphassa és elsajátíthassa a tananyagot illetve számot adhasson róla?

16. számú ábra: Eszközellátottság – feltételek biztosítása

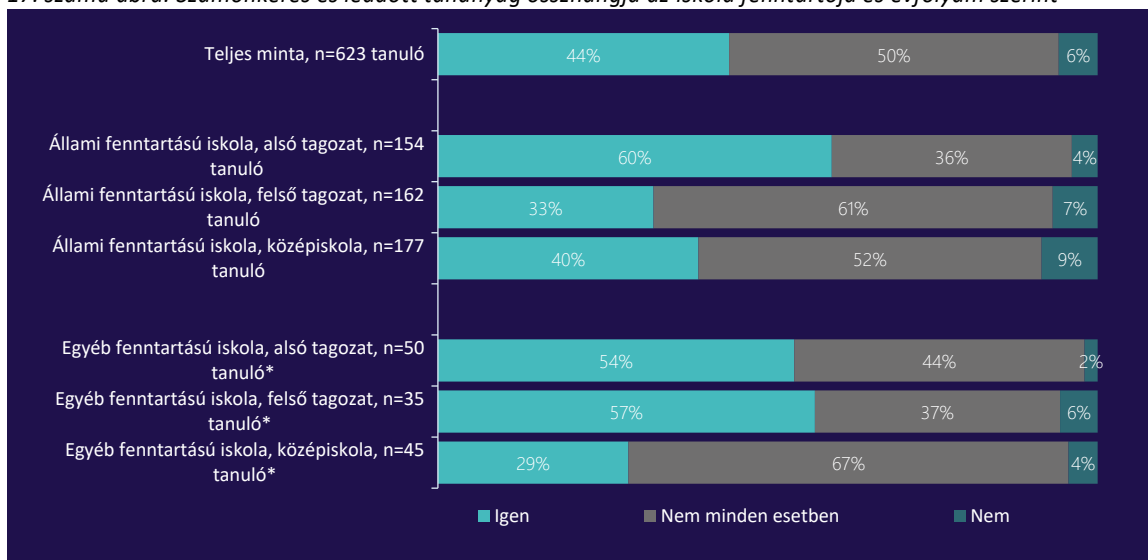

Forrás: ÁSZ felmérés (Impetus Research, 2021)

2021 márciusában a digitális tanuláshoz szükséges feltételek tízből kilenc megkérdezett család számára adottak voltak (16. számú ábra). A 2020. áprilisában készült ÁSZ flash report kutatás is nagyjából hasonló arányt jelzett, amely szerint az érintett családok 93%-ának állt rendelkezésére a digitális oktatáshoz szükséges eszköz. Azok a gyermekek, akiknek szülei nem rendelkeztek megfelelő eszközökkel, többségében nem (44%), vagy csak részben (28%) kaptak az iskolától segítséget, míg több mint negyedük számára az iskola minden hiányzó feltételt biztosított. Összességében tehát a vizsgált gyermekek 8%-a számára nem volt adott minden feltétel a digitális oktatáshoz (3%-uk számára csak részben biztosította az iskola a feltételeket, míg 5%-uk számára egyáltalán nem biztosította az eszközöket az intézmény). Az eszközellátottság hiánya egyes családoknál az oktatáshoz való hozzáférést akadályozhatta, amennyiben a szülők a távolléti oktatás elrendelését követően nem szerezték be azokat.

A 2021. márciusi tapasztalatai alapján Ön szerint összhangban van a gyermekek értékelése és számonkérése a pedagógusok által leadott tananyaggal?

17. számú ábra: Számonkérés és leadott tananyag összhangja az iskola fenntartója és évfolyam szerint

Forrás: ÁSZ felmérés (Impetus Research, 2021)

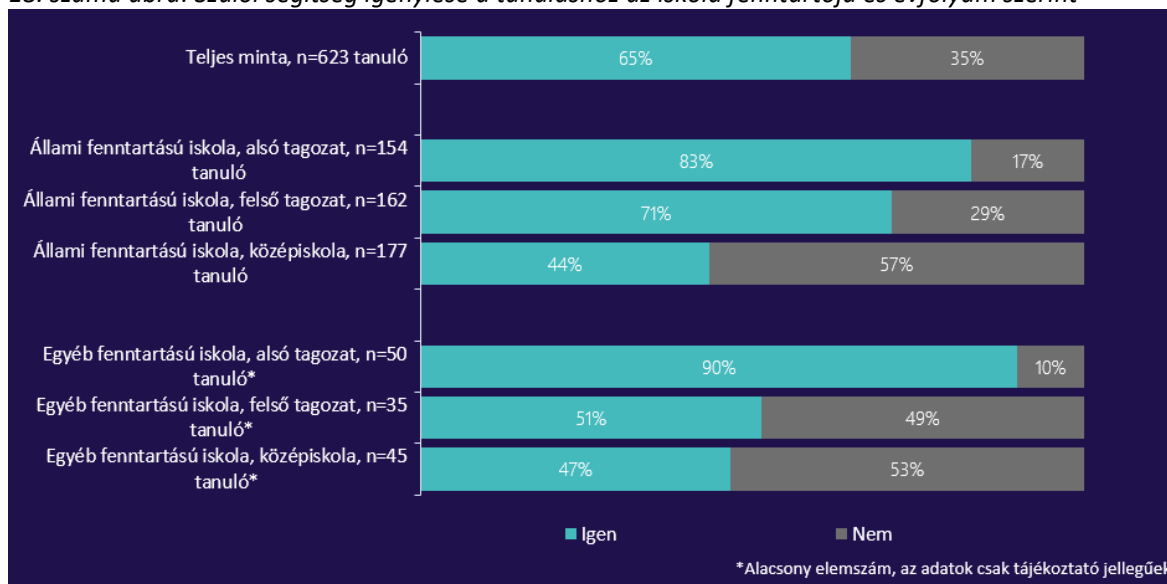
A kutatás során vizsgált gyermekek fele esetében (17. számú ábra) számoltak be arról a szülők, hogy szerintük a számonkérés nem minden esetben van összhangban a pedagógusok által leadott tananyaggal, míg a tanulók 44%-ánál nem tapasztaltak ilyen szempontból problémát a gondviselők. Komoly kritikát ezzel kapcsolatban körülbelül minden huszadik diáknál fogalmaztak meg a megkérdezettek: véleményük szerint idén márciusban egyáltalán nem volt szinkronban az oktatás és az értékelés egymással. Az iskola fenntartója szerint nincs szignifikáns különbség az adatokban, míg az 1-4. osztályos gyermekek kapcsán jóval kedvezőbb

véleményt fogalmaztak meg a szülők, mint az idősebb diákok esetében. Az állami fenntartású iskolába járó felső tagozatosok és az egyéb fenntartású iskolába járó középiskolások szülei gondolják legnagyobb arányban azt, hogy a gyermekeik értékelése és számonkérése nincs vagy nem minden esetben van összhangban a pedagógusok által leadott anyaggal.

Az összhang hiánya egyfelől eredményezhet teljesíthetetlen követelményt, másfelől a követelmények hiányát is. Túlzott követelmények megjelenésének hátterében meghúzódhat, hogy a pedagógus a tananyag mennyiségével ellensúlyozza a kapcsolattartási módban észlelt alacsonyabb személyes hatékonyságát, illetve igyekszik elkerülni a lemaradást. Terhelést jelenthet a családok és a diákok számára az is, hogy a tanulóidő és a szabadidő az online oktatás során összemosódik, mivel az online kapcsolattartási forma lehetőséget ad arra, hogy sürgős házi feladat a nap bármely szakában is kiadható a pedagógus részéről, ebben saját terhelése is szerepet játszhat. Ezek a jelenségek arra utalnak, hogy a pedagógusok számára nem áll még rendelkezésre a távolléti digitális oktatásra vonatkozó felhalmozott tapasztalat az eredményesség és hatékonyság vonatkozásában sem.

A tantermi oktatáshoz képest több szülői segítséget igényelt gyermeke a tanuláshoz illetve felkészüléshez 2021 márciusában, a digitális oktatás során?

18. számú ábra: Szülői segítség igénylése a tanuláshoz az iskola fenntartója és évfolyam szerint

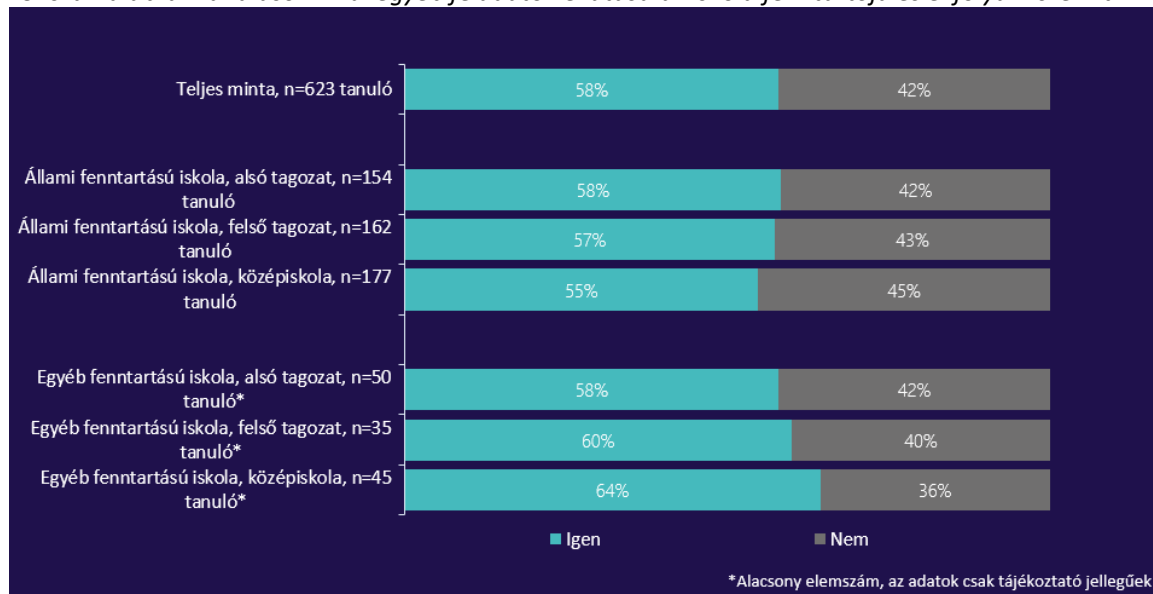

Forrás: ÁSZ felmérés (Impetus Research, 2021)

A diákok kétharmad része igényelt idén márciusban a tantermi oktatáshoz képest több szülői segítséget a tanuláshoz (18. számú ábra). Talán nem meglepő, hogy a gyermekek életkora határozza meg leginkább azt, mennyire kell a szülőknek támogatniuk a digitális oktatási folyamatot: míg tízből 8-9 alsó tagozatos gyermeknek volt szüksége több szülői „erősítésre”, addig a középiskolások körében csupán 4-5 tanuló szorult a megszokottnál gyakrabban felnőtt segítségére. Mind az állami, mind pedig az egyéb fenntartású iskolába járók esetén elmondható, hogy az 1-4. évfolyamos kisdíákok igényeltek legnagyobb arányban több szülői segítséget a tanuláshoz a digitális oktatás során. A családi körülmények különbözőségei így eltérő tananyag elsajátítást tesznek lehetővé, a kisgyermekek esetében a szülő válik a tanárrá.

A digitális oktatás ideje alatt (2021 márciusában, tanítási napokon 8-16 óra között) rá tudott bízni gyermekére egyéb feladatokat is?

19. számú ábra: Tanuláson kívül egyéb feladatok ellátása az iskola fenntartója és évfolyam szerint

Forrás: ÁSZ felmérés (Impetus Research, 2021)

Átlagosan tízből hat gyermekre tudtak a szülei rábízni különböző feladatokat (19. számú ábra) a digitális oktatás ideje alatt. A tanuláson kívüli tevékenység gyakorisága nem függ attól, milyen fenntartású iskolába jár a gyermek és nem befolyásolja az életkor sem. A tanulókra bízható egyéb feladatok esetén nem láthatunk szignifikáns különbséget az adatokban az iskola fenntartója, illetve az évfolyam szerint.

Ennek oka lehet, hogy a szülők úgy érezték meg tudták oldani, hogy mind a tanulásra, mind az egyéb feladatok ellátására jusson idejük a gyermeknek. A különbségek mögött az húzódhat meg, hogy míg a karantén ideje alatt a családok egy részének az oktatással járó feladatok uralták az otthoni tevékenységet, más családoknak ez nem jelentett gondot, egyéb tevékenységformákra is jutott elegendő idő.

Azonosított erősségek, gyengeségek, fejlesztendő területek

A COVID-világjárvány váratlanul érte az oktatási rendszert, felszínre kerültek a digitális oktatás folyamatával kapcsolatos kockázatok, amelyek meghatározott csomópontokba sűrűsödtek. Van azonban a digitális oktatási helyzetnek számos pozitív jelensége és tapasztalata. Az oktatási rendszer irányítói számos intézkedést hoztak a helyzet kezelésére, előrelépés történt a digitális platformok, tananyagok módszertani kérdések tekintetében is. Külön hangsúlyozandók azok a helyi, eseti kezdeményezések is, amelyek igyekeztek át-hidalni a felmerülő nehézségeket. A szokatlan helyzet egyik legfontosabb tanulságaként megmutatkoztak a digitális oktatási helyzet lehetőségei is, amelyek szemléletbeli változásokat hozhatnak az oktatás rendszerébe.

A 20. számú ábra a távolléti digitális oktatás erősségeit, gyengeségeit, lehetőségeit, valamint veszélyeinek összegzését mutatja be az elemzés során felszínre került tényezőkhöz kapcsolódóan.

20. számú ábra

A távolléti digitális oktatás erősségei, gyengeségei, lehetőségei, veszélyei, 2021			
S	W	O	T
Erősségek	Gyengeségek	Lehetőségek	Veszélyek
Sikerült minimalizálni a személyes kontaktusokat	Infrastrukturális feltételek hiányosságai (internet hozzáférés, számítógép)	Széles körben megismerték a digitalizáció fogalmát, a megismerés társadalmi igényt teremthet	A különbségek felerősödtek a régiók és társadalmi csoportok között
Fenntartható maradt az oktatás	Megfelelő digitális kompetencia szükséges a kivitelezéshez	Teret nyitott a digitális kompetenciák fejlődésének	A kimaradás, lemaradás kockázata erősödött
Lendületet adott a digitális oktatási lehetőségek megismerésének	A szülői feladatvállalás jelentős növekedése a sikeresség eleme	Felszínre hozott új személyes kompetenciákat	Adatvédelmi problémák fokozottan jelentkeztek
Rámutatott a digitális oktatási környezet hiányosságaira	A személyes, egyénre szabott támogatás lehetőségei csökkentek	Az időszak a szereplők számára digitális önértékelést adott	Az önállóság, önszabályozás hiányai lemaradást eredményezhetnek
	Magas egyéni motivációt, vagy erős szülői támogatást kívánt		Az érintettek terhelését, időráfordítását megnövelte

Forrás: ÁSZ szerkesztés

ÖSSZEGZÉS, KÖVETKEZTETÉSEK

A járványhelyzetet megelőzően a digitális fejlődés, ezen belül a digitális oktatás előmozdítása érdekében helyzetértékelésen alapuló, egymásra épülő stratégiák születtek, amelyek meghatározták a célkitűzéseket, a cél eléréséhez fő beavatkozási területeket és eszközrendszereket. A Digitális Oktatási Stratégia ugyanakkor a stratégiai célokhoz - a digitális infrastruktúra célrendszerét kivéve, nem határozott meg célértékeket, mérőszámokat, illetve a célok megvalósításához nem rendelt határidőt.

A megfogalmazott célok megvalósítása eredményeként előrelépések történtek: növekedett az internetellátottság, az IKT eszközök számában is kedvező változások voltak, zajlott a digitális tartalomfejlesztés. A Digitális Oktatási Stratégia egyes céljai azonban nem valósult meg maradéktalanul. További lépések szükségesek a digitális tananyagok fejlesztése, a tanárok digitális kompetencia fejlesztése, a digitális kimeneti követelmények meghatározása, a korszerű eszközök rendelkezésre állása tekintetében.

Az oktatási rendszer nem készült fel a járványhelyzetre. Nem is készülhetett fel, hiszen a digitális oktatási rend ilyen széles körben történő alkalmazása a normál élethelyzetben megfogalmazható feltételeken túlmutató követelményeket támaszt. A DOS célrendszerének nem a járványhelyzetben megvalósult oktatási forma feltételrendszerének kiépítése volt a fókuszában, de céljai meghatározták a távolléti digitális oktatás megvalósításának minőségét.

A Kormány 1102/2020. (III. 14.) Korm. határozata alapján „a tananyag tantermen kívüli, digitális munkarend keretében történő átadása alkalmas kell legyen a tanuló tanulmányi követelményeinek teljesítésére.” Összességében megállapítható, hogy a távolléti oktatás alkalmas eszköz lehet az oktatáshoz való jog érvényesüléséhez, amennyiben az infrastrukturális alapfeltételek, módszertani eszköztárak adottak és a szükséges kompetenciák is rendelkezésre állnak.

A digitális oktatási munkarend a „digitális oktatás” alapfeltételeinek fontosságára és különbségeire is jól rávilágított. Láthatóvá tette, hogy iskolák, tanárok, családi háttér tekintetében jelentős különbségek vannak, amelyek az oktatáshoz való hozzáférést és az oktatási minőséget meghatározzák, ezek a különbségek a digitális oktatás során még fel is erősödtek.

Az elemzés alapján az alábbi problémapontok azonosíthatók, amelyek fejlődési teret nyitnak a digitális oktatás számára.

- **Az internetellátottság területén az iskolában folyamatos javulás volt az elmúlt években a fejlesztéseknek köszönhetően, de ez a feltétel nem minden család számára adott.** Ez a körülmény még normál oktatási helyzetben is akadály lehet a digitális oktatás módszereinek alkalmazása során, mivel az otthoni feladatok digitális módszerekkel való elvégzését egyes tanulói csoportok esetén nem teszi lehetővé. A távolléti oktatás időszakában voltak olyan tanulói csoportok, amelyek internet ellátottság hiányában nem jutottak hozzá a digitális oktatáshoz, melyben elsősorban a szülői háttér sajátságai döntő tényezők.
- **Az eszközellátottság feltételrendszere az otthoni környezetben nem minden gyermek részére áll rendelkezésre a távolléti oktatás időszakában.** Az oktatási intézmények a rászoruló családok egy részének segítettek a szükséges eszközökhöz való hozzájutásban, egy részük viszont a szükséges eszközök nélkül maradt. A digitális oktatásra való átállást nagyban segítette, hogy a tanárok és a családok is az oktatás rendelkezésére bocsátották saját eszközeiket, így a tanulók túlnyomó része tudott csatlakozni az oktatáshoz.
- **Nem volt jellemző egységes platformhasználat a kommunikációt szolgáló eszközök tekintetében,** mivel a távolléti oktatás bevezetésekor nem állt rendelkezésre olyan alaprendszer, amely a kapcsolattartási igényeket maradéktalanul kiszolgálta volna.
- **A tanárok digitális kompetenciaszintje különböző,** ami felöleli a digitális tananyag készítés gyakorlatát, az eszközhasználatra vonatkozó tapasztalatot, a digitális oktatással együtt járó módszertani tudást. Ezek összességében meghatározzák, hogy a pedagógus össze tudta-e állítani a körülményekhez és az életkorhoz megfelelő digitális tananyagot, s összhangot tud teremteni a feladatok és a számonkérés között.
- A hatékonyság eleme a digitális tartalmak rendelkezésre állása is, ugyan az NPK keretein belül folyamatos volt a tananyagfejlesztés, elérhetővé váltak a **digitális tananyagok, azonban ezek használata a járványhelyzetet megelőzően nem vált szerves részévé az iskolai oktatásnak, ezek szélesebb körben való használatának a járványhelyzet miatt bevezetett oktatási forma adott lendületet.**
- A szülői vélemények nem elhanyagolható arányban azt mutatták, hogy a **tanítási órák megtartása tekintetében is megmutakoztak a különbségek,** ugyan előfordulhatott hogy a tanítási órák csak részben,

vagy egyáltalán nem voltak megtartva. A szülői vélemények alapján a **számonkérés és a leadott anyag összhangja sem volt minden esetben biztosított.**

- Láthatóvá vált, hogy a **családi háttér meghatározóbbá vált a digitális oktatásban**, ezáltal az oktatási egyenlőtlenségek is fokozódnak. Mivel a digitális oktatásban meghatározó lett az otthoni környezet minősége, az otthoni technikai feltételrendszer, valamint döntő jelentőségű lett a szülő egyéni kompetenciája a gyermeke tanulásában, támogatásában, mindezek értelemszerűen felerősítették az oktatás minőségének egyenlőtlenségeit. Ameddig a jelenléti oktatásban tompítottan, némileg kiegyenlítetten jelentkeztek a társadalmi egyenlőtlenségek, addig ezek a távolléti digitális oktatás során fokozódtak.

2021. április 21-22-én került megrendezésre Oroszország Számvevőszéke szervezésében – online platformon – az első INTOSAI Tudományos és Gyakorlati Konferencia, melynek második napján az Állami Számvevőszék is képviseltette magát. A Konferencia második napján a plenáris ülés azt a témát járta körbe, hogy vajon fenntartható-e a jövőben is a távoktatás. A Konferencia keretében előadók azt emelték ki a digitális oktatás egyik legfőbb pozitívumaként, hogy a digitális oktatás kényszerű megvalósításával előrelépés történt az új oktatási módszertanok irányába.

A járványhelyzetben bevezetett oktatási forma a rendszer szereplőinek hazánkban is nagy tanulsággal szolgálhat. Az oktatási forma bevezetése fontos eleme volt a járvány kezelésének, az oktatás megvalósulásában azonban kiemelt szerepe volt annak, hogy a tanárok és a családok eszközrendszereiket az oktatás rendelkezésére bocsátották, így a tanulók jelentős hányada be tudott kapcsolódni az oktatásba.

A digitális oktatási helyzet az oktatási rendszerre kényszerítő erővel bírta a digitalizációs lehetőségek megismerésére. Az érintettek többsége olyan eszközökkel, technológiákkal, módszerekkel került kapcsolatba, mellyel eddig nem is találkozott, annak ellenére, hogy digitális oktatási megoldások eddig is léteztek, csak ezek nem váltak széles körben az oktatási gyakorlat általános részévé. A digitális oktatás jövője szempontjából sok múlik azon, hogy a közeljövőben mit kezdünk az összegyűlt tapasztalatokkal.

FELVETÉSEK, AJÁNLÁSOK

Az oktatás digitalizációjának előrehaladása érdekében -figyelemmel a távolléti oktatásban tapasztalt különbségekre- az ágazati irányító figyelmét elsőként a rendszerszintű mérés fontosságára kívánjuk felhívni, ugyanis az oktatási intézmények teljes körében ugyanolyan minőségű oktatást kell biztosítani.

Fontos figyelmet fordítani a veszélyeztetett, hátrányos helyzetű csoportokra digitális eszközök, infrastruktúra tekintetében, mivel a digitális oktatás lehetőségei az alapfeltételek megléte esetén magukban hordozzák a tanulás és a felzárkózás esélyének növelését, ezek hiányában pedig épp a lemaradást erősítik.

A további fejlődés biztosítása érdekében célszerű megerősíteni a digitalizáció fókuszú stratégiákban megfogalmazott célkitűzéseket, a DOS célkitűzéseinek jó része a jövőre vonatkozóan sem veszítette érvényességét.

Fontos előrelépés lehet a megfelelő digitális környezet a digitális eszközrendszerek rendszerszintű fejlesztése, az infrastruktúra, az eszközök, digitális oktatási anyagok folyamatos továbbfejlesztésével. Ezen belül biztosítani kell az online tanulási formát támogató platformot. Egy olyan tanulásmenedzsment rendszert, amely alkalmas a digitális tananyagok létrehozására, megosztására, a tanórák megtartására, a mérési és értékelési feladatok lebonyolítására, lehetőséget ad az órák megtartásának ellenőrzésére és egyben biztosítani tudja megfelelő adatvédelmet is.

A digitális transzformáció fókuszba állítja a pedagógusok digitális továbbképzését, ők kulcstényezők a digitális korszakra való felkészülés tekintetében. Ennek érdekében fontos az informatikai eszközök használatának kötelező elemként történő beépítése a pedagógusképzésbe és a pedagógusok részére folyamatos módszertani támogatás biztosítása a digitális pedagógiára épülő oktatás területén.

A tanári digitális kompetenciák fejlődésének szintén fontos eleme a mérhetőség feltételeinek megteremtése és a folyamatos mérési értékelési ciklus. Fontos a tanárok érdekeltségének, motivációjának megteremtése is, amely szélesíti a digitális oktatási módszereket alkalmazó pedagógusok körét, az IKT eszközök alkalmazásának gyakoriságát, elősegíti a digitális oktatás kultúrájának gyakorlattá válását.

A digitális oktatás elterjedtségét folyamatosan mérni kell, hogy látható legyen, milyen mértékben hasznosul és épül be a digitális oktatás a mindennapos pedagógiai gyakorlatba. Átlátható módon rendszerszinten, differenciáltan kell azt látni, hogy milyen beavatkozási szükségletek azonosíthatók és azok milyen lépéseket igényelnek.

A digitális oktatás elsősorban pedagógiai kérdés, de ennek stabil pillérek adnak alapot. Fontos megteremteni azokat a változást szolgáló alapokat, amelyekre az oktatás modernizációja felépülhet. Az ágazati irányítóknak fontos tovább lépniük a változás feltételeinek megteremtésében, a jelenlegi kapacitások meghaladásában, hogy széles körre kiterjedően megfelelő digitális ökoszisztéma alakulhasson ki.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- ADOM (2020): Alapítvány a Diákközpontú Oktatásért: Felmérés a 2020-as távoktatásról – Összefoglaló elemzés
<https://diakparlament.hu/blog/2020/11/11/orszagos-felmeres-ezt-gondolja-26-ezer-diak-tanar-es-szulo-az-online-oktatasrol/>
- DESI (2020): A digitális gazdaság és társadalom fejlettségét mérő mutató (DESI), Magyarország 2020
<https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/desi>
- DJP 2.0 (2017): Digitális Jólét honlapja, DJP2.0 – Stratégiai tanulmány
<https://digitalisjoletprogram.hu/hu/tartalom/djp20-strategiai-tanulmany>
- DOS (2016): Magyarország Digitális Oktatási Stratégiája, 2016.
<https://digitalisjoletprogram.hu/files/55/8c/558c2bb47626ccb966050debb69f600e.pdf>
- DPMK, 1 (2018): Digitális Pedagógiai Módszertani Központ: Mit jelent a GDPR az oktatási intézményekre nézve, 2018.
<https://dpmk.hu/2018/08/22/mit-jelent-a-gdpr-az-oktatasi-intezmenyekre-nezve/>
- EduLine, 1 (2021): EduLine honlap: Nincs iskola, nincs internet, nincs pénz: a legszegényebb településeken keményen meg kell harcolni az érettségért
https://eduline.hu/erettsegi_felveteli/20210502_internet_es_szamitogep_nelkul_erettsegi_elott
- e-Kréta tudásbázis: e-Kréta Adminisztrációs Rendszer
<https://tudasbazis.ekreta.hu/pages/viewpage.action?pageId=2424846>
- EMMI Parlamenti államtitkárság: Határokat léphetünk át a digitális oktatással, 2017.
<https://2015-2019.kormany.hu/hu/emberi-eroforrasok-miniszteriuma/parlamenti-allamtitkarsag/hirek/hatarokat-lephetunk-at-a-digitalis-oktatassal>
- EMMI, Köznevelési Statisztikai Évkönyv 2018/2019.
https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKewjOpo2uldrwAhXC-KQKHbaqAegQFjAAegQIAhAD&url=https%3A%2F%2F2015-2019.kormany.hu%2Fdownload%2F7%2F6e%2Fd1000%2FK%25C3%25B6znevel%25C3%25A9si%2520statisztikai%2520%25C3%25A9vk%25C3%25B6nyv_2018-2019.pdf%23!DocumentBrowse&usg=AOvVaw0SMtt_BY8w1FGZhGq-BUhr
- Farkas, A. (2018): Amit a pedagógusok gondolnak ... Attitűdkutatás a digitális pedagógiai bevezetéséről. (Országos Közoktatási Szakértői Konferencia, Digitális módszertan szekció, 2018.,
<https://kiadvany.suliszerviz.com/kiadvanyok/29-kiadvany-2018/1100-2018-farkas-andrea-amit-a-pedagogusok-gondolnak-attitudkutatas-a-digitalis-pedagogiai-bevezeteserol>
- Fodor, É., Gregor, A., Koltai, J., Kovács E. (2020): Az egyenlőtlenségek alakulása a koronavírus idején Magyarországon
<http://library.fes.de/pdf-files/bueros/budapest/16606.pdf>
- Fodorné Tóth K. (2020): Fogalmi bizonytalanság és egyszerűsítés: távoktatás, digitális oktatás és társfogalmaik használata a közbeszédben. (Szabad Piac 2020/2. Milton Friedman Egyetem)
https://uni-milton.hu/wp-content/uploads/2020/12/szabadpiac_kiadvany_2020_2_szam_web-1.pdf#page=81
- Horváth, Á. (2019): Mi jön a digitális stratégia után, 2019.11.07. Hajdúszoboszló XXI. Országos Közoktatási Szakértői Konferencia
<https://kiadvany.suliszerviz.com/kiadvanyok/30-kiadvany-2019/1196-2019-horvath-adam-digitalis-kompetencia-keretrendszer-az-oktatasban>
- IVSZ (2016): IVSZ Szövetség a digitális gazdaságért: Mi a digitális pedagógia legfontosabb alkotóeleme?
<https://ivsz.hu/hirek/mi-a-digitalis-pedagogia-legfontosabb-alkotoeleme/>
- Lannert, J. (2004): A hatékonyság, eredményesség és méltányosság, Pedagógiai folyamatok 2004/12.
<https://folyoiratok.oh.gov.hu/uj-pedagogiai-szemle/hatekonysag-eredmenyesség-es-meltanyosság>
- Lépjünk Egyesület (2020): Hogyan teljesített a távoktatás a sajátos nevelési igényű és a fogyatékossgal élő tanulók nevelésében?
<https://lepjunkhogylehessenek.hu/2020/06/kerdoivunk-a-sajatos-nevelési-igenyu-tanulok-helyzeterol-a-tavoktatásban/>
- Malatyinszki, Sz. (2020): A digitális oktatás megélése, 2020.
https://www.researchgate.net/publication/342378435_A_digitalis_oktatas_megelese
- Maruzsa Z. (2020): A tantermen kívüli digitális munkarend tapasztalatai, Országos Közoktatási Szakértői Konferencia
<https://kiadvany.suliszerviz.com/kiadvanyok/31-kiadvany-2020/1281-2020-dr-maruzsa-zoltan-a-tantermen-kivuli-digitalis-munkarend-tapasztalatai>
- NAIH (2020): Tájékoztató a digitális távoktatás adatvédelmi és adatbiztonsági vonatkozásairól.
https://naih.hu/files/Tajekoztato-a-digitalis-tavoktat-as-adatvedelmi-vonatkozasaicol_2020-09-30.pdf
- Németh, E. (2020): Dr. Németh Erzsébet, Dr. Vargha Bálint, Vida Cecília- Állami Számvevőszék: A veszélyhelyzetben bevezetett digitális köznevelési rendszer – Szülői tapasztalatok és elégedettség, Kutatási Jelentés (Flash Report), 2020. – Lektorált kézirat

- NIS Monitoring (2016): Nemzeti Infokommunikációs Stratégia 2016.évi monitoring jelentése
https://2015-2019.kormany.hu/download/d/22/21000/NIS_monitoring_v%C3%A9gleges.pdf
- NIS (2014): Nemzeti Infokommunikációs Stratégia (2014-2020)
<https://2010-2014.kormany.hu/download/b/fd/21000/Nemzeti%20Infokommunik%C3%A1ci%C3%B3s%20Strat%C3%A9gia%202014-2020.pdf>
- OH, 1, (2020): Oktatási hivatal honlapja: Informatikai biztonsági ajánlás, 2020.
https://www.oktatas.hu/koznevelas/ajanlas_szemelyes_talalkozas_nelkuli_oktatas_nevelis_modszereire/informatikai_biztonsag
- OH, 2, (2020): Oktatási Hivatal honlap: Tájékoztató a 2021. május-júniusi érettségi vizsgaidőszakban érvényes speciális szabályokról, 2021. május 18.
https://www.oktatas.hu/koznevelas/erettsegi/taj_2021_majus_junius_erettsegi_spec_szabalyokrol
- OH, 3, (2020): Oktatási Hivatal: Statisztikák, vizsgaeredmények, Kezdődnek a május-júniusi érettségi vizsgák
https://www.oktatas.hu/koznevelas/erettsegi/statisztikak_vizsgaeredmenyek
https://www.oktatas.hu/sajtoszoba/sajtoanyagok/kezdodnek_majus_juniusi_erettsegi_vizsgak
- OH, 4, (2020): Oktatási Hivatal: Letölthető köznevelési adatok, statisztikai kimutatások
https://dari.oktatas.hu/kozerdeku_index
- OH, 5, (2020): Oktatási Hivatal, 2021: Digitális Pedagógiai Módszertani Ajánlások Gyűjteménye
https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktatas/tavoktatas/Modszertani_gyujtemeny_01_08_compressed.pdf
- Partners Hungary, (2020): A szegregált osztályokba járó gyerekek a koronavírus idején, Rosa Parks Alapítvány, Motiváció Műhely
<https://partnershungary.hu/szegregalt-oktatas-koronavirus/>
- Engzell et al, (2020): Per Engzell, Aruy Frey, Mark Verhagen: The collateral damage to children's education during lockdown, 2020. november 09.
<https://voxeu.org/article/collateral-damage-children-s-education-during-lockdown>
- Proháczik, Á, (2020): A tantári és az online oktatás (tanulás és tanítás) összehasonlító elemzése, Opus et Educatio, Vol. , No 3. (2020), Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Műszaki Pedagógiai Tanszék
<http://opuseteducatio.hu/index.php/opusHU/article/view/390/672>
- Salomvári, Gy, (2019): Monitoringrendszere a fejlesztéspolitika szolgálatában Országos Közoktatási Szakértői Konferencia.
<https://kiadvany.suliszerviz.com/kiadvanyok/30-kiadvany-2019/1233-2019-salomvari-gyoergy-monitoringrendszer-a-fejlesztéspolitika-szolgálatában-a-magyarország-digitalis-oktatási-strategiajának-megvalósítást-nyomon-követő-monitoringrendszer-bemutatása>
- Sárkány, K, (2019): Sárkány Kinga: Digitális oktatási tér – Háttérkutatások és megvalósításai az okoskönyvekben, Új Köznevelés, 75. évf. 3-4. szám
<https://folyoiratok.oh.gov.hu/uj-koznevelas/digitalis-oktatasi-ter>
- School Education Gateway, (2020): Felmérés az online oktatásról és távoktatásról – eredmények
<https://www.schooleducationgateway.eu/hu/pub/viewpoints/surveys/survey-on-online-teaching.htm>
- Telenor, (2020): Telenor: Digitális átállásból jól vizsgáztak a diákok – kutatás a távoktatás megéléséről
<https://markamonitor.hu/2020/05/12/digitalis-atallasbol-jol-vizsgaztak-a-diakok-kutatas-a-tavoktatas-megeleserol/>
- Zöld könyv (2014): Zöld könyv az infokommunikációs szektor 2014-2020 közötti fejlesztési irányairól
<https://2015-2019.kormany.hu/download/0/c8/30000/Z%C3%B6ldk%C3%B6nyv%20v%C3%A9gleges.pdf>

FOGALOMTÁR

Digitális kompetencia

A digitális technológiák teljes körének az információszerezés, a kommunikáció és az alapvető problémamegoldás céljából való magabiztos és kritikus használatát foglalja magában. A digitális kompetencia kiterjed az információ gyűjtése, felhasználása, tárolása; digitális, internet alapú kommunikáció; digitális tartalmak létrehozatala; problémamegoldás, gyakorlati alkalmazás; IKT biztonság ismereteire. (The Digital Competence Framework 2.0)

Digitális ökoszisztéma

Egy elosztott, adaptív, nyitott társadalmi-műszaki rendszer, egymásra utalt emberek és eszközök csoportja, amelynek elemei/ tagjai közös digitális platformokon osztozkodnak valamilyen cél érdekében. Hasonlóan az élővilág ökológiai rendszereinek működéséhez jellemző rá az önszerveződés és a fenntarthatóság.

Halmozottan hátrányos helyzetű gyermek

Halmozottan hátrányos helyzetű

- a) az a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult gyermek és nagykorúvá vált gyermek, aki esetében az (1) bekezdés a)-c) pontjaiban meghatározott körülmények közül legalább kettő fennáll,
- b) a nevelésbe vett gyermek,
- c) az utógondozói ellátásban részesülő és tanulói vagy hallgatói jogviszonyban álló fiatal felnőtt.

Hátrányos helyzetű gyermek

Hátrányos helyzetű az a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult gyermek és nagykorúvá vált gyermek, aki esetében az alábbi körülmények közül egy fennáll:

- a) a szülő vagy a családbafogadó gyám alacsony iskolai végzettsége, ha a gyermeket együtt nevelő mindkét szülőről, a gyermeket egyedül nevelő szülőről vagy a családbafogadó gyámról - önkéntes nyilatkozata alapján - megállapítható, hogy a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény igénylésekor legfeljebb alapfokú iskolai végzettséggel rendelkezik,
- b) a szülő vagy a családbafogadó gyám alacsony foglalkoztatottsága, ha a gyermeket nevelő szülők bármelyikéről vagy a családbafogadó gyámról megállapítható, hogy a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény igénylésekor az Szt. 33. §-a szerinti aktív korúak ellátására jogosult vagy a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény igénylésének időpontját megelőző 16 hónapban belül legalább 12 hónapig álláskeresőként nyilvántartott személy,
- c) * a gyermek elégtelen lakókörnyezete, illetve lakáskörülményei, ha megállapítható, hogy a gyermek a településre vonatkozó integrált településfejlesztési stratégiában szegregátumnak nyilvánított lakókörnyezetben vagy félkomfortos, komfort nélküli vagy szükséglakásban, illetve olyan lakáskörülmények között él, ahol korlátozottan biztosítottak az egészséges fejlődéséhez szükséges feltételek.

IKT eszközök

Vagy Információ kommunikációs eszközök Az oktatás során felhasználható információ – kommunikációs eszköz, amely magában foglalhat mindenféle digitális megoldást és fizikai eszközrendszert.

Sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló

Az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján mozgásszervi, érzékszervi (látási, hallási), értelmi vagy beszéd fogyatékos, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartás-szabályozási zavarral) küzd (Nkt. 4. § 25. pont)

JOGSZABÁLYOK JEGYZÉKE

1101/2020. (III. 14.) Korm. határozat a koronavírus elleni védekezés kapcsán szükséges további intézkedésekről

(2020/C 212 I/03) A TANÁCS (2020/C 212 I/03) KÖVETKEZTETÉSEI - az oktatás és a képzés területén a Covid19-válság elleni fellépésről

1102/2020. (III. 14.) Korm. határozat a koronavírus miatt a köznevelési és szakképzési intézményekben új munkarend bevezetéséről

1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról

1603/2014. (XI. 4.) Korm. határozat a Magyar nemzeti társadalmi felzárkózási stratégia II., Az egész életen át tartó tanulás szakpolitikájának keretstratégiája, a Köznevelés-fejlesztési stratégia, továbbá a Végzettség nélküli iskolaelhagyás elleni középtávú stratégia elfogadásáról

1536/2016. (X. 13.) Korm. határozat a köznevelési, a szakképzési, a felsőoktatási és a felnőttképzési rendszer digitális átalakításáról és Magyarország Digitális Oktatási Stratégiájáról

2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről

1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról

Magyarország Alaptörvénye (2011. április 21.)

1069/2014. (II. 19.) Korm. határozat

Magyarország Nemzeti Infokommunikációs Stratégiájáról

1456/2017. (VII. 19.) Korm. határozat a Nemzeti Infokommunikációs Stratégia (NIS) 2016. évi monitoring jelentéséről, a Digitális Jólét Program 2.0-ról, azaz a Digitális Jólét Program kibővítéséről, annak 2017-2018. évi Munkaterve elfogadásáról, a digitális infrastruktúra, kompetenciák, gazdaság és közigazgatás további fejlesztéseiről

40/2020. (III. 11.) Korm. rendelet a veszélyhelyzet kihirdetéséről

501/2020. (XI. 14.) Korm. rendelet a veszélyhelyzet ideje alatt a digitális oktatással érintett családokat segítő intézkedésekről

3/2020. (III. 14.) EMMI határozat tantermen kívüli digitális munkarend bevezetéséről a köznevelési intézményekben

1253/2020. (V. 22.) Korm. határozat a koronavírus miatt a köznevelési és szakképzési intézményekben új munkarend bevezetéséről szóló 1102/2020. (III. 14.) Korm. határozat módosításáról

220/2020. (V. 22.) Korm. rendelet az iskolák 2020. júniusi működéséről

2020. évi LVIII. törvény a veszélyhelyzet megszűnésével összefüggő átmeneti szabályokról és a járványügyi készülségről

27/2020. (VIII. 11.) EMMI rendelet a 2020/2021. tanév rendjéről

14/2020. (IX. 10.) EMMI határozat a tantermen kívüli, digitális munkarend bevezetéséről a középfokú iskolákban, a fejlesztő nevelést-oktatást végző iskolákban, az általános iskolák felnőttoktatásban részt vevő tanulói számára, alapfokú művészeti iskolákban, valamint a középiskolai kollégiumi ellátás igénybevételével kapcsolatos eltérő szabályokról

104/2021. (III. 5.) Korm. rendelet a védelmi intézkedések ideiglenes szigorításáról

17/2021. (III. 5.) EMMI határozata köznevelési intézmények működését érintő egyes veszélyhelyzeti intézkedésekről

20/2021. (IV. 1.) EMMI határozata köznevelési intézmények működését érintő egyes veszélyhelyzeti intézkedésekről szóló 17/2021. (III. 5.) EMMI határozat módosításáról

177/2021. (IV. 15.) Korm. rendelet a köznevelési intézményekben, a szakképző intézményekben, valamint a felnőttképzésben a rendes oktatásra történő visszatérésről és az óvodákban elrendelt rendkívüli szünet megszüntetéséről

111/2021. (III. 6.) Korm. rendelet a védelmi intézkedések ideiglenes szigorítása idején a gyermekfelügyeletről

21/2021. (IV. 16.) EMMI határozat a köznevelési intézmények működését érintő egyes további veszélyhelyzeti intézkedésekről

119/2020. (IV. 16.) Korm. rendelet a veszélyhelyzet során az érettségi vizsgák 2020. május-júniusi vizsgaidőszakban történő megszervezéséről

417/2020. (VIII. 30.) Korm. rendelet a közneveléssel összefüggő egyes kormányrendeletek módosításáról

100/1997. (VI. 13.) Korm. rendelet az érettségi vizsga vizsgaszabályzatának kiadásáról

167/2021. (IV. 9.) Korm. rendelet a veszélyhelyzet során az érettségi vizsgák 2021. május-júniusi vizsgaidőszakban történő megszervezéséről, valamint egyes köznevelést érintő eltérő szabályokról

110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról

FÜGGELÉKEK

1. sz. függelék: A járványügyi intézkedések

A járvány három fő szakaszra bontható- tanügyi intézkedések tekintetében, melyet az alábbi ábra mutat be.

21. számú ábra: A tantermen kívüli digitális oktatás jogszabályi elrendelése a járvány szakaszaiban

1. szakasz	2. szakasz	3. szakasz
<p>2020. március 16. tantermen kívüli digitális oktatás bevezetése: 1102/2020. (III. 14.) Kormány határozat</p> <p>3/2020. (III. 14.) EMMI határozat</p> <p>2020. júniusi működés: 1102/2020. (III. 14.) Kormány határozat, 1253/2020. (V. 22.) Korm. határozat, 220/2020. (V. 22.) Korm. rendelet</p> <p>Tanulói felügyelet megszervezése: 2020. évi LVIII. törvény</p>	<p>2020. szeptember 1.-től jelenléti oktatás: 27/2020. (VIII. 11.) EMMI rendelet</p> <p>2020. november 11. tantermen kívüli digitális oktatás bevezetése: 14/2020. (XI. 10.) EMMI határozat</p>	<p>2021. március 8-tól tantermen kívüli digitális oktatás kiterjesztése: 104/2021. (III. 5.) Korm. rendelet, 17/2021. (III. 5.) EMMI határozat, 20/2021. (IV. 1.) EMMI határozat</p> <p>2021. április 19. és május 10: a jelenléti oktatásra visszatérés a 177/2021. (IV. 15.) Korm. rendelet szerint</p> <p>Tanulói felügyelet megszervezése: 111/2021. (III. 6.) Korm. rendelet, 21/2021. (IV. 16.) EMMI határozat</p>

Forrás: ÁSZ szerkesztés

1. szakasz

A koronavírus járvány terjedése miatt a Kormány 2020. március 16-tól, a járvány első szakaszában a koronavírus miatti új munkarend bevezetéséről a köznevelési és szakképzési intézményekben című 1102/2020. (III. 14.) Kormány határozatában valamennyi köznevelési intézményben és szakképző intézményben a tantermen kívüli, digitális munkarend bevezetéséről döntött. Az EMMI a 3/2020. (III. 14.) EMMI határozattal rendelkezett a tantermen kívüli, digitális munkarend bevezetéséről a köznevelési intézményekben. Az 1253/2020. (V. 22.) Korm. határozattal módosításra került az 1102/2020. (III. 14.) Kormány határozat az iskolák 2020. júniusi működéséről szóló kormányrendelettel összefüggésben. A 220/2020. (V. 22.) Korm. rendelet szabályozta az iskolák 2020. júniusi működését. A szakképzést folytató iskolák 2020. június 2-ától a veszélyhelyzetet megelőzően alkalmazott munkarendben, vagy tantermen kívüli, digitális munkarendben egyaránt működhetnek az iskola vezetőjének döntése szerint. A 2020. évi LVIII. törvény a veszélyhelyzet megszűnésével összefüggő átmeneti szabályokról és a járványügyi készülségről jogszabályban köznevelési tárgyú átmeneti szabályok között került elrendelésre az általános és középfokú iskolák részére a tanulók felügyeletének megszervezése 2020. június 26-ig.

2. szakasz

2020. szeptember 1-jén a 27/2020. (VIII. 11.) EMMI rendelet alapján a diákok tantermi oktatás keretében kezdték meg a tanévet. A járvány elleni még hatékonyabb védekezés érdekében a járvány második szakaszában 2020. november 11-től a 14/2020. (XI. 10.) EMMI határozattal tantermen kívüli, digitális munkarend lépett életbe az Nktv. 7. § (1) bekezdés c-f) pontjaiban foglalt intézményekben (középfokú iskolák) a hat és nyolc évfolyamos gimnáziumok 5-8. évfolyamai kivételével, a fejlesztő nevelést-oktatást végző iskolákban, valamint a felnőttoktatásban. A 14/2020 (XI. 10.) EMMI határozat szerint a szakiskolában, szaggimnáziumban és készségfejlesztő iskolában a gyakorlati nevelés-oktatás az egészségvédelmi intézkedések szigorú betartása mellett jelenléti formában is megtartható, ha az tantermen kívüli, digitális munkarendben nem valósítható meg.

A fenntartó döntése alapján a fejlesztő nevelést-oktatást végző iskola, a készségfejlesztő iskola, valamint a szakiskola a sajátos nevelési igényű tanulók számára jelenléti formában is megszervezheti a nevelést-oktatást, ha a tanuló egészségi állapota, sajátos helyzete vagy belátási képessége ezt szükségessé teszi. Az

alapfokú művészeti iskola a 8. évfolyamon vagy annál alacsonyabb évfolyamon tanulók kivételével a nevelést-oktatást a tantermen kívüli, digitális munkarendben szervezi meg. A foglalkozások a szülő vagy törvényes képviselő egyetértésével 8. évfolyamon vagy annál alacsonyabb évfolyamon tanulók esetében is megszervezhetők tantermen kívüli, digitális munkarendben. Azon alapfokú művészeti iskolai feladat-ellátási helyek, amelyek nyitvatartása, az oktatásra való rendelkezésre állása nem megoldható a veszélyhelyzet miatt, tantermen kívüli, digitális munkarendre térhetnek át.

3. szakasz

A járvány harmadik szakaszában a Kormány a 104/2021. (III. 5.) Korm. rendelettel 2021. március 8-tól a köznevelési intézmények - az óvoda és a pedagógiai-szakmai szolgáltatást nyújtó intézmény kivételével - körében tantermen kívüli, digitális munkarend lett elrendelve. A részletszabályokat a 17/2021. (III. 5.) EMMI határozat és a módosításáról szóló 20/2021. (IV. 1.) EMMI határozat tartalmazta. Azokban az iskolákban, ahol már a 14/2020. (XI. 10.) EMMI határozat alapján tantermen kívüli, digitális munkarend volt érvényben 2021. március 8-án is, ott a digitális munkarend továbbfolytatását jelentették a március 8-tól hatályos rendelkezések.

Ezen iskolák részére a változás abban állt, hogy március 8-át követően a 14/2020. (XI. 10.) EMMI határozat szerinti alkalmazott munkarend mérlegelésére nincs lehetőség, kötelezően a tantermen kívüli, digitális munkarendet kellett alkalmazniuk. A védelmi intézkedések ideiglenes szigorítása idején a gyermekfelügyeletet a 111/2021. (III. 6.) Korm. rendelet szabályozta. A 21/2021. (IV. 16.) EMMI határozat szerint szülői igény alapján a tanulók felügyeletét az általános iskolák felső tagozatán 2021. április 19. és május 10. között meg kell szervezni.

A rendes oktatásra történő visszatérésre a 177/2021. (IV. 15.) Korm. rendelet értelmében 2021. április 19-től az általános iskola alsó tagozat esetében lett lehetőség. A köznevelési intézmények iskolái 2021. május 10-től rendes munkarendben működnek.

2. sz. függelék: Az érettségizőkre vonatkozó speciális szabályok

A 2020. május-júniusi érettségi vizsgákat megelőzően másfél hónapig digitális oktatás volt a középiskolákban. Az érettségire készülők felkészülését megnehezítette a digitális oktatásra történt átállás, hiszen erre vonatkozóan még nem volt megelőző tapasztalatuk és az közvetlenül az érettségi vizsgákat megelőző időszakban következett be.

A 2020. május-júniusi érettségi vizsgák lebonyolítási rendjét a 119/2020. (IV. 16.) Korm. rendelet szabályozta. Az ebben foglaltak alapján az érettségi vizsga írásbeli érettségi vizsgából állt, szóbeli vizsgát testnevelés tantárgyból és azokból a tárgyakból lehetett tenni középszinten, amelyeknek nem volt írásbeli része. Bármely vizsgatárgyból tett középszintű írásbeli vizsga esetén, ha a vizsgázó írásbeli teljesítménye elérte a tizenkettő százalékot, de nem érte el a huszonöt százalékot, szóbeli vizsgát lehetett tenni. Fenti rendelet alapján az érettségi vizsgák pont-számítása is átalakult az írásbeli érettségi vizsgákra tekintettel. A vizsgákra történő jelentkezést befolyásolta az, hogy a felsőoktatási felvételihez kötelező lett egy tárgyból emelt szintű érettségi vizsgát tenni. A járványhelyzetre tekintettel szükséges volt a személyes találkozások csökkentése, ez volt az oka annak, hogy az indokolt esetek kivételével csak írásbeli része volt az érettségi vizsgáknak.

A rendeletben egyértelműen meghatározásra került, hogy a 2020. májusi-júniusi érettségi vizsgák a korábbi vizsgákkal teljesen egyenértékűek. Az előrehozott érettségi vizsgák letételét az alsóbb évfolyamos tanulók számára 2020. ősszén tették lehetővé, a szintemelő vizsgákat pedig kizárólag a felsőoktatásba 2020-ban felvételizők tehették le. A nyelvi érettségik írásbeli vizsgákból álltak, ám azokat a nyelvvizsga beszámításkor komplex vizsgával egyenértékűnek mondta ki a rendelet. Lehetővé vált a középszintű és az emelt szintű érettségik közti átjelentkezés is a diákok számára. 2020. április 20-ig lehetőség volt az érettségi vizsgáktól való következmények nélküli visszalépésre az Oktatási Hivatal honlapján, ám azt sem érte hátrány, aki egyszerűen nem jelent meg a vizsgán.

Az érettségi vizsgákkal kapcsolatos szabályozás rugalmasan kezelte a sikeres érettségi vizsgák letétele céljából az érettségizők különböző élethelyzeteit, amelyek a járvány helyzettel kapcsolatosan keletkeztek. A jogszabályi rendelkezések célja az volt, hogy az érettségiző tanulók ne kerüljenek hátrányos helyzetbe a járványhelyzet miatt.

A 2020. október-novemberi érettségi vizsgák megszervezésénél figyelembe kellett venni, hogy a 417/2020. (VIII. 30.) Korm. rendelettel módosításra került a 100/1997. (VI. 13.) Korm. rendelet az érettségi vizsgákra vonatkozóan. 2020. szeptemberében a köznevelésben az oktatás jelenléti oktatással kezdődött. Az érettségi vizsga időszakában 2020. november 11-től történt változás, a jelenléti oktatás helyett digitális oktatási forma került bevezetésre a középfokú iskolákban.

A 2020. október-novemberi vizsga időszakban tehettek érettségi vizsgát azok a diákok, akik a 2019/2020. tanév május-júniusi vizsgaidőszakára jelentkeztek érettségi vizsgára, de a veszélyhelyzet miatt nem jelentek meg, illetve, akik a május-júniusi vizsga időszakban sikeres érettségi vizsgát tettek, de javítani szerettek volna, ezért ismétlő érettségi vizsgát tettek. (Maruzsa, 2020.)

A 2020. október-novemberi vizsga időszak továbbá lehetőséget adott arra, hogy a járványhelyzet előtti időszakhoz hasonlóan az előrehozott érettségik letételére és a már érettségizettek részére további tantárgyból történő érettségi vizsgákra. Ezek az intézkedések is azt szolgálták, hogy a járványhelyzet miatt az érettségizőket ne érje hátrány.

A 2021. május-júniusi érettségi vizsgára készülő végzős középiskolások nehezítette, hogy ők már a megelőző időszakokban jelentős időt töltöttek távolléti oktatásban, ez az elmaradott régiókban rendkívüli hátrányt is kitermelhetett. További nehezítő körülmény, hogy akik a járványhelyzetből fakadóan valamilyen ok miatt nem tudnak megjelenni a vizsgákon, leghamarabb 2021 októberében érettségizhetnek le, tavaszi pótvizsga lehetőség nincs. (EduLine, 1, 2021.)

A járvány harmadik hulláma miatt a Kormány úgy döntött, a szóbeliket és a gyakorlati vizsgákat – akár csak 2020-ban – törlik, a diákok összpontszámát önmagában az írásbeli határozza majd meg. Kivételek vannak, néhány tantárgyból ugyanis csak szóbeli vizsgarész van – ezeket meg kell tartani, de azok is szóbelizhetnek, akiknek nagyon rosszul sikerül az írásbelijük és a maximális pontszám 25 százalékánál is kevesebbet pontot gyűjtenek össze.

A 167/2021. (IV. 9. Korm.) rendelet szabályozta a veszélyhelyzet során az érettségi vizsgák 2021. május-júniusi vizsgaidőszakban történő megszervezését. A 2021. május-júniusi vizsgaidőszak speciális rendjét meghatározó kormányrendelet szerint általában csak az írásbeli vizsgákat kellett megszervezni, de részletszabályok határozták meg a szóbeli vizsgák megtartását. (OH, 3, 2021.)

RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE

ÁSZ	Állami Számvevőszék
DESI	The Digital Economy and Society Index - Digitális Gazdaság és Társadalom Index
DOS	Magyarország Digitális Oktatási Stratégiája
EMMI	Emberi Erőforrások Minisztériuma
IKT	Infokommunikációs technológia
NAT	Nemzeti alaptanterv
NIS	Nemzeti Infokommunikációs Stratégia 2014-2020
NKP	Nemzeti Köznevelési Portál
OH	Oktatási Hivatal
Zöld könyv	Zöld könyv az infokommunikációs szektor 2014-2020 közötti fejlesztési irányairól

1052 Budapest, Apáczai Cs. J. u. 10. | 1364 Budapest 4. Pf. 54

TEL: +36 1 484 9100

email: szamvevoszek@asz.hu

web: www.asz.hu | www.aszhirportal.hu